

РІК XIX. НЮ ЙОРК. Н. Й. ЧЕТВЕР, 5. СІЧНЯ, 1911. ЧИСЛО 1.

VOL. XIX. NEW YORK, N. Y., THURSDAY, JANUARY 5, 1911. No. 1.

ХРИСТОС РАЖДАЄТЬ СЯ!

З нагоди Свят Рождества Христового засилаємо усім членам Руського Народного Союзу, нашим читачам і прихильникам сердечні желаня „Веселих Свят“.

РЕДАКЦІЯ.

Христос родив ся!...

Десь давно, давно сумували люди. Егода була люта, хуртовини ревіли, ян уває. Дніпро-Славута реве... Та па- ав сніг. І у крижаних його обіймах дрі- ав весь сьвіт. Одно Зло царило у ньому — Зневіра і Сметрь.

А люди сумували... І не одна зима, і не одна весна, і літо і осінь були... Але людий не втішали. І стало страшно жити людсьми і за людей було страшно. Бла- да і Добро полишили людий... а лю- діх так ченали... Наче весняні цвіти, о мруть без дощу...

Христос родив ся!...

Майнуло сонце злотими крилами... овгий промінь його упав на сіру землю. пух розбив темряву. Як розбиває си- кирилий сонік громаду дрібних пташин. по землі скрізь була грязюка: Гріх і Горони. І стало чудо. Кожда, сама дріб- на калюжка одбила в собі далеке, висо- ке, просторе, блажитне небо... І небо зій- шло на землю...

Христос родив ся.

Ясне сонце озарило землю. І всьміх- улось до нощі росами-перлами, рожево- ілою габою запашною оповило її сади, самоцвітів неоцінених, лелійних, си- їх і блажитних, червоних, жовтих-по- лотистих розбризкало, розсипало без іри і без ліну.

Необнята Краса і Любов зійшли на емлю — а Бог — був Любою.

Христос родив ся!...

Подих вічного Життя злинув землею. Щось радісне, необняте, велике а сьвяте лило ся у людські серця. Привітно і ве- ело голі дерева хитали своїм гиллям... Наче вони спочували і раділи з людсьми. До йшли і повними імениями черпали тепер необняті скарби само-цвітів. Хто лиш мав у душі віру. А з далеких країн, з за семи гір, з за семи рік прийшли Ца- рі з пенлоном до Дитятка, що благовісти- ти ме сьвіту щось нове, доси невідоме...

Божеську Любов... Братерство і рів- ність.

І вічний рай.

Христос родив ся!...

Бог предвічний
Нам народив ся:
Прийшов десь із небес.
Щоб спасти люд свій аесь
У утішав сі

край. Де батини, білі наче голуби катя- нини у похилу церковцю. А очі їх одба- заво глядять з одною вірою у образ Бо- жого Дитяти. А їхня молитва летить срібноперою пташною перед престол Всевишнього молити ся. За люд неба- сний і за тих, що найлом довізуть силі далеко, за морем, хоч...

Христос родив ся!...

Христос родив ся.

Моє ксання ясне, мій тихий рай — рідний краю! Чом Сьвятот-сьвят не в- шаеш ся? Чом туга невинно сьвітить із зор-очий Твоїх, і з муною нестямною стулила ся устона Твої, і руки сапра- цьовані так розпучливо ломиш Ти?...

Христос родив ся!...

— І тут і там, десь глибоко у лесе, підземні, навісні, мордують ся воли — борці за Сонце, за Блажит, за Любу і крійнее Братерство. Тм сонця не в- не всьміхне ся. Розпука важно д- ла їм груди і мозок випиває, і ксе у морозом...

— І яне, вяне безпорядно найліп- ший цвіт мій весняний...

— А по розлогих розгарах вгнзди- ла ся тяжка, крівава мара. Слизьні, о- бридливі руни простягла од межі до межі. І регочеть ся, тішить ся, сатаніс, по кровцю де схочу.

— А другі — тяжкая печаль — п- шли сьвітами. Як лист осінний розві- ний вітром...

Христос родив ся!...

Чи чуєш, Ти, мій краю помарілий! Христос родив ся! Щоб надіти терновий вінок. Бо мета його — Люба. Віддав Він себе на поталу — безкрай страдан- ня — пролони — наругу. А усе те в Жите пертворилось, що собою усе л- хо закрива, в Красу, що підносить до неба. Е 1

Христос родив ся, любий мій краю.

Бач: он сонце яснеє встає за обрієм. А там: подивись, ви злотий промінь вда- рив в зчирілий небосхил. Твій небо- схил! Розтер його і пошматував у кусії. Щоб і до Тебе прийшла вічна любов та братерство і рівність.

Що ти вістувало Бо тятно.

Що прийде і у Те...

Христос родив ся, дельний мій краю...

Христос родив ся!...

ить кволеє серденько!.. Слухай: рають дзвони — грають тихо. Ген, злосе... де за морями сіріє рідний

ЕВГЕНІЙ ГРЕБІНКА.

ЧАЙКОВСЬКИЙ

Роман з козацької старшини.

З російського перекладу
К. СЕНОФОНІ КЛИКОВИЧА.

(Дальше)

— От і я, Максим попович з Чигирини, — обізвався один козак, — а зовуть мене Недодіком, і я за те спاسبі!

— Ти!...

— Не шкайте, братці! — продовжував кошовий, — не перебивайте хорошої речі вольного козака; козаки вольно говорити розумні речі. Так от вам і Недодіком, от Брехун, от Бродяга, а всі вони поповичі! Та як любі їм носити добрі імена, а подивіть ся, як весело глядіть на них сонце, від того, що вони законно живуть на світі.

— Правда, правда!

— Самі знаєте, братці, що правда; ви народ розумний — а промахнулись, не дали імені хороброму козакові; за те мав би Бог карас його і нас вікуші, віднимаючи в Січ характерного чоловіка.

— А може й так? — сказав хтось в товпі.

— Іменно так, діло ясне! — аж крикнув Микита а за ним кілька голосів.

— За що-ж ми зобидили християнську душу? — продовжував кошовий, — не дали запорозького імені лицарю-товаришу? без імені віця — баран, говорять мудрі.

— Баран, батьку, баран!...

— Як же явить ся на той світ добрий козак без законного прізвиська? Гріх нам усім, великий гріх! Готовились до нападу на Крим та й забули закон сповинити.

— Виноваті, батьку! що-ж нам діяти?

— Даймо йому хоч тепер добре імя, здіймемо гріх з душі.

— Добре, батьку! добре сказано!... Яке-ж йому імя дати?...

— От посподайте, братці, моєї ради. Вам звісно, що Олексій Попович сам хотів умерти за наше військо, просив, щоб його кинули в море, аби снасти наші чайки, а з чайками, звісно, і наші голови, — сповідав перед Богом, морем і нами, старшинами-товаришами, свої гріхи, і вмилюстив Бог своїми молитвами, і тим спас усі наші чайки. Многим з нас не-стало-б ніби на площаді й не думати-б о Січ і о михайлика, колиб не заступив було Олексій!...

— По вік не забудемо сього! — голосно закричали козак.

— І хорошо діте. Так чи не назвати би Олексія Поповича, в пам'ять вибавлення чайок, Чайковським? Як ви думаєте?...

— Ти знам, батьку, голова, ти думаєш і ми думаємо: нехай буде Чайковський!...

Голосне „ура!“ одізналось на площаді, шапки полетіли в гору!...

— І так, — продовжував кошовий, піднімаючи булаву, від чого народні крики утихли, — від нині більш ніхто не сміє під карою смерті інакше називати сього Олексія Поповича, як Олексієм Чайковським. Чуте, хоробрі лицарі?

— Чуте, батьку! ніхто не сміє!...

— Тепер на прощання чи не заспіваємо-б нам, братці, Олексієві Чайковському пісню про Олексія Поповича? Нехай чоловік у останній раз почує наш козацький лицарський напів про свої добрі діла для нашого війська! Хоррошо, братці?

— Добре, добре! — кричали козак, — зачиняй, Даніло!

І Даніло козарз чистим рівним тенором затягнув:

На Чорному Морі, на білому камені,
Ясненький сокіл жалібно

[Квільить-проклинає!]

Мале-по-малу наоколішні зачинили впадати в пісню і під кінець усі площадь зібралась в один звучний, дикий, але складний хор. Пісня, видимо, розжаломила Запорозьків!...

— Жаль доброго козака! — сказав, буди сам собі, кошовий, коли козакі скінчили пісню і стояли в якісь задумі.

— Жаль, жаль! — зі всіх сторін відізнавалось в народі, — а нічого діяти, коли законно!...

— Ше, хлопці, я прошу в вас одної ради: Вітськовий писар Олексій Чайковський хоче женити ся з дочкою лубецького полковника Івана. Полковник Іван здурів на старості і став було надумуватись, але його дочка краще знає, що таке запорозький лицар, покинула вітця і прийшла на Січ просити у товариства благословіння!... Пристаєте ви на огсе?...

Козак з дива мовчав.

— Знаю, братці, — продовжував кошовий, — вам жаль позбутися такої характерної душі, як Олексій Чайковський, але треба-ж йому заплатити за уступку. Він обіцяв, як завше помагати нам на війні і дітям своїм прийдешнім служити на славу Запорозьке.

Козакі люблять Олексія й поважали особисту хоробу і незломний характер, а потім з радістю згодились на його сватбу.

— Ото собака наш кошовий! — кричав Микита, розмахнувшись штовхаючи товаришів, — викнувши шутку!

— Шутка! — говорив народ, — і справедливо, і законно, і весело!...

— А на що-ж я привів Татаринова? — спитав понуро свий козак.

— Щоб карати Олексія Поповича, — одвічав строго кошовий, — найди його і покажи карати!

— Да, найди його, Дмитре — кричали до старого козака, — та нехай його карають. От шутка! йй Богу, шутка!

— Смерть Олексієві Поповичу, а многаж літа Олексієві Чайковському! — греміла товпа, ломаючи помостик і торжественно відводячи Олексія і Марину в церкву Покрови.

— Бийте на вітху поганого Татарина!

Помостик рухнув, і довго ще було видно межі дошками тіло Татарина, оджигнене в червоні сорочки, коли народ відійшов і оточив церкву, в якій вінчав Олексія Чайковського з Мариною.

Після вінчання зараз випроводили нове подружжя за ворота Січі. Там старшини розпрощали ся з Чайковським; кошовий подарував йому пару добрих коней і спорний мішок червоних, пораяв і-хати в лімівник старого Касяна і там ждати вістей від полковника, обіцяв ся прийти до них на весіле в Гетьманщину і бути посажним батьком.

Чи траплялось вам коли бачити страшний сон? Не то що, буди ви прогнали нулю в преферанс, або вас очерили поборити, або гарне личенце, давши вам слово до танцю, відцуралось і пішло в танець з мяткими оксамитними вусянками, а ви для віс-а-віс з пів години гуляли по сали з якимось привиди-нем; або що ви буди-мте в театрі, де грають нестерпну московську нісенітницю!...

Правда, се страшне видіння, незносні сні — але я не о такім говорю: ні, чи траплялось вам коли, бачити сон тяжкий, сокрушувальний, убиваючий вашого духа в самій його істоті, стискаючий ваше серце, відкриваючий перед вами саму розпуку і безнадійність?...

Чи досвідчили ви радість за пробудженням з такого сну?...

Правда, що ся радість не має нічого спільного з пиншими нашими радощами? Перед нею бліді і безцвітні, як горять свічки перед сонцем, всі інші хвилі, що вкрапають жизнь вашу: і перші еполеті, і гармонійне „люблю“, що вам колись сказала дуже оджована нанна, тому, що їй дуже хотілось сказати кому небудь се слово, і устис руки від нашого зачалника, і запрошене на обід до знатної особи, і всі інші блага землі, котрі в свою пору сильно заставляли дріжати ваше серце — чи не правда?

Колі ви можете уявити собі сю восхиту, ясну, сулокіну радість, се веспокійночє знанє, що минулось — мрія, марний сон; тоді ви приблизючо зрозумієте стан Олексія і Марини — я не беруся його описувати. Є минути в життя, є чувства, є думки, котрі ніхто не опи-сати, хоч вони доступні майже всякому. Хто з вас не розуміє вповні краси і величі сонця, а хто із прославлених май-стрів зобразив його, хоча многи його малювали, малюють і малювати будуть?...

(Дальше буде).

Я л и н к а .

Оповіданє.

I.

Настав сьвятий вечір.

В Якимовій хаті кипіла робота. В печі трішав вогонь та сичав борщ. Олена, мати Василькова, крутила голуби на вечерю. Василько сидів долі та мняв мак до куті. Василькові було літ дванадцять. Він був найстарший у семі. Василько мняв мак і все поглядав то на двох сестричок, що грали ся з котом, то на батька, що сидів на полу, схиливши голову.

— Чого батько журить ся? — думав він, — чи того, що нездужають, чи того, що нема грошей викупити від шевця машини чоботи?

Рипнули двері. В хату увійшов якийсь чоловік.

— Добридень вам, — удав ся він до Якимма. — Чи не продали-б ви, чоловіче, тієї ялинки, що росте у вашім садочку?

— Пани послали мене знайти дитям ялинку на сьвятий вечір; я вже другий день шукаю і не можу знайти гарної!...

Яким помовчав.

— А щоб ви дали? — спитав він перегодом.

— Та вже не будемо торгуватись! Кажіть ціну!...

— Три карбованці дасте, — відповів Яким.

— Тату, — обізвав ся Василько тремтячим голосом, — та-ж то моя ялинка, ви її подарували мені ще тоді, як мене похвалили учителі.

На блакитні очі в білявого Василька набігли сльози. Нему жаль стало зеленої, стрункої ялинки, що одна звеселила зимом садок. Батько глянув на сина. Ва-

силько замовк, прочитавши в тому погляді немимовний сміток.

— Добре, я дам три карбованці, — обізвав ся чоловік, але мусіте приста-вити ялинку сьогодні, бо пани ще хотять прибирати її на вечір.

— А як її приставити, коли я слабкий, а хлопцеві малій ще, — сказав Яким.

Чоловік глянув на Василька.

— Не так то вже й малій ваш хло-пець! Та й недалечко іхати — годину!...

Завидна завезе, завидна й поверне!...

Яким подумав і махнув рукою.

— Якось воно буде!... містечко не за горами.

Чоловік дав задаток, розказав, куди завезти ялинку, і пішов.

Яким трохи повеселішав: за три карбованці можна було викупити від шевця жіничні чоботи. Хвалити Бога, Олена не ходитиме на сьвята в подраних чоботях.

Він одяг ся, узяв сокиру й подав ся в садок. За батьком побіг і Василько.

В садку лежав глибокий сніг. Якимові ноги, узути в здорові чоботи, глибоко поринали в сніг, і липали за собою цілу низку ямок. Василько то стрибав у ті ямки, то розгортав ногами білий пухкий сніг. Чорні, голі дерева стояли в садку, настовбурченихсь замерзшими гілочка-ми і, наче мертві, не ворухили ся од ві-тру. Під деревами, на білому як цукор снігу, сіткою лягла тінь. Аж ось здалеку зеленою гілкою замаячила ялинка. Ва-силько з батьком підійшли до ялинки.

Ім обом жаль стало молодого дерев-ця. Струнке, зелене, веселе, воно мало гілочками, наче раділо гостям. Яким підійшов ближче, замахнув ся сокирою і вдарив по стовбурови. Ялинка затремтіла від низу до верхечка, наче злякала ся несподіваного лиха, і кілька зелених гілць упало на сніг. Яким рубав, а ялин-ка тремтіла, як у пропасниці. Василько-ви здавалось, що вона от-от застогне. Аж ось деревце похилило ся, хруснуло і, підтяте, впало на сніг! Василько мало не плавав з жалю. Він бачив, як батько взяв ялинку за стовбур, закинув на плечі і поніс. Вершечок з ялинки волів ся за батьком і лишав по снігу довгу, мов сте-жечка, смужку. Василько глянув на сьві-жий пенюк, і дві сльози на скотились йому по щічках. Він не міг бачити того пенька, того місця, де за хвилину перед цим стояла його ялинка, і почав нагор-тати снігу на пенюк. Незабаром з під купи снігу не стало видно пенька.

— Васильку, го-ов! а йди сюди! — гукнув з подвір'я батько. Василько побіг до батька.

— Лагодь, сину, сани, відвезеш я-линку. Та хатай ся, сину, бо вже ген-ген з полудня, а треба вернутись завидна!...

Коліб ще снігу не було, — казав Яким, удивляючись у край неба, — наче хмара насуваєть ся. Не гай ся, Васильку, не гай ся, бо перано!...

На стареньких саях лежала вже я-линка. Василько почав лагодитись у до-рогу. Він загір коней, уляг кошушину і виїхав з двору.

II.

Повівав холодний вітерець. З краю неба насувались білі, наче молодші, хма-ри. Різко бігли мимасті коней. Дорога була сльизька, і сани йшли в затоки. На обидва боки від дороги, скільки ски-неш оком, розстелилось поле, вкритє снігом, мов білою скатеркою. Твердий синій сніг грав на сонці самоцькіта-ми. Чорне вороння сідало громадами на сніг і знов одіймало ся з місця. Вітер дужчав. Насунули снігові хмари і опо-вили небо. Сонце сховалось за хмари. Посипав сніжок. Василько виокнув на коні, і вони побігли підтюпцем, наближа-ючись до ліса, що чорною стіною стояв перед ними. До ліса як раз половина доро-ги. Ще пів години треба було іхати лі-сом. Василько вїхав у ліс. Здорові ко-струбаті дуби грізно стояли в снігових заметах; їм було байдуже, що бурхав хо-лодний вітер, шов сніг!...

Мокрий сніг бив у лице Василькові, заліплював очі, налазив за комір!...

Мислості коні зовсім побігли, обліплєні снігом. Василько за-горнув руки в рукави, насунув на очі шапку й схилив голову, щоб хоч трохи захиститись од холодного вітру та снігу.

Він і не постеріг, що коні звернули з до-роги і побігли в праворуч. Враз — сани пішли в затінок і вдарились у горбок. Трісь! Щось тріснуло в саях, і Василь-ко дав стурчача в сніг. Коні стали. Ва-силько підвів ся, обтріпуючись з снігу, підбіг до сани. Стари, трухляві копилі зламались, васьг лежав нарізно від са-нок. Василько обійшов навкруги сани, оглянувши їх і мало не заплакав. Запобіг-ти лихови не можна було. „Підожду, мо-же хто над іде та дасть мені яку раду“, — подумав він, поглядаючи на дорогу, яку раз-у-раз замітав сніг. Але в лісі було пусто. Тільки вітер гучав межі дерева-ми, та сипав сніг, закриваючи білою сіт-кою далечину!...

Василько ступнув кілька ступнів наперед і став широко розкину-ти очі з перекику та несподіванки. Пе-ред ним з'явився ярок, якого не повин-но бути на білїй дорозі. Василько постері-г, що збив ся з дороги. Що тут роби-ти? Хіба лишити сани з ялинкою в лісі, а самому вертатись в хаті до дому?

Василько вшпріг коні, сів верх і поїхав назад по дорозі.

В лісі посутиєніло. Настав вечір. Ва-силько іхав лісом, коні глибоко порина-ли в сніг і ледве-ледве переступали з ноги на ногу. Василько незабаром помі-тив, що він іде не дорогою, а так лісом, навмання. Він став. „Треба конче знай-ти дорогу“, — подумав Василько. „Вер-нусь назад до сани і звідти поїду нав-простець дорогою“. Він повернув коні і поїхав назад. Довго іхав Василько про-ти вітру та снігу, а сани не було. „Я деє узяв дуже соб, а треба трохи чабє“, — подумав він і повернув у ліворуч.

В лісі зовсім затемніло. На землі і в повітрі білів сніг та манячили цулки, за-мерзлі стовбури дерев, закурених сні-гом.

Василько іхав, а сани не було. Ко-ні, брїхохаючись по заметах та по кучу-гурах, потюмились і стали. Василько за-будувався. Йому було холодно й страш-но. Він заплакав. Навкруги вила хурто-вина, бурхав холодний вітер та крутив снігом, а Василькові згадалась тепла, ясна батькова хата. Весело горить в хаті каганець. На столі стоїть кутя. Батько та дві сестрички сидять за столом, мати подає вечерю. Всі такі веселі, гомотні, радіють сьвятичку. Хлопці та дівчата приносять вечерю, поздорюють з празником, питають про Василька!...

А може не радість, не щастя гостює в хаті. Може мати плачуть, що нема з ними Ва-силька; може батько журить ся та сумні-суні сидять біля стола і не їдять вече-рі. Ох, колиб хоч виїхати з сього мертво-го ліса побачити дорогу, хату!...

Василько торкнув коней; коні зняли ся з місця і нешвидко побрели по глибокому сні-гу!...

Але що се? Василько виразно побачив свою хату. Йому видалося, що в ма-леньких вікнах блимнув вогонь. Василь-ко зрадів і повернув до хати. То був кущ, обсіпаний снігом і здалека видався ха-тою. Василько й руки опустив. Що тут чинити? Він глянув навкруги: здорові дуби стояли в лісі мов страховища і зві-дусюди простягали до нього цулки чорні гілки. Василькові здало ся, що то мер-ці, закутані білим покривалом, простяга-ють до його свої руки. Йому стало страш-но. Враз — щось зірвало Василькови шапку з голови, холодний сніг посипав ся йому на голову!...

То гілячка за-чепила шапку та збила її в сніг. Тільки Василько наважив ся злізти з коня по шапку, як деє далеко почулось: а-у-у-у! і луною покотило ся в лісі. А-у-у-у! від-гукнуло ся з другого боку і довго нева-вало. Василько похолов з остраху. Во-лось полізло до гори, серце перестало стукати в грудях. Думка про вовків про-майнула у його в голові. Він в нестямі затав коней і зник поміж деревами.

Василько виїхав на узліссє. За лісом було поле. На полі, край ліса, стояв хрест. Василько побачив хрест і зрадів. „Адже я на дорозі!... Се дорога до села, де живе мій дідко!... недалечко до села!... Василько виїхав на дорогу!... Але що се за вогики блимають під лісом?... Що се чорне вороннє ся на снігу? Враз коні жажнулись і сіпнули в бік. „Вовки“, по-думав Василько. Він що сили затав коні і вхопив ся за гриву!... Переляканий, без шапки, заборшений снігом, мчав ся Ва-силько по дорозі назустріч холодному ві-трови. За ним, паводогіниці, бігли два вовки, вигинаючи сірі хребти!... А хурто-вина вила, крутила снігом та замітала їх сліди.

III.

Вирядивши Яким Василька, легень-ко зітхнув; він продав ялинку за добрі гроші, а грошей було притягом треба: треба було і чобіт жіничі, треба було і на новий рік де що купити!...

Якимові трохи жаль стало Василька, що так любив тую ялинку. Та що вдіеш, коли біда: ні в вищо відгукнути ся, нічого й кусати!...

Олена поралась коло печі, хапаю-чись, щоб устигти на пору з вечерю.

Ніхто не постеріг, що на дворі шов сніг.

Аж дівчатка, бавлячи ся під вікном, радісно скрикнули:

— Сніжок! сніжок! Пустіть нас, ма-мо, на двір!

Олена та Яким разом глянули в вікно.

— Ой, лишенько! Як той бідний Ва-силько прибєть ся до дому в таку него-ду! — скрикнула Олена.

Яким виїшов на двір. Небо заволо-кло ся сніговими хмарами, рвачкий вітер забивав дух. Яким стрівожив ся. „Коли-б ще яка біда не лучилась хлопцеві“, по-думав він.

— Ну, що? — спитала Олена, як він увійшов до хати.

— Заверюха!... та може ушухне!... по-винен би Василько над іхати.

А хуртовина не вшухла. Олена раз-у-раз заглядала в вікно, вибігала на двір і все зітхала та бідала ся.

Вже смеркало ся, а Василька не було. Олена плакала. І на що було посилати дитину проки ночі! Наче без тих трьох карбованців і не обійшлося би? Що з тих грошей, коли через їх можна позбутись найстаршої дитини? Олена мучилась і у-являла собі, як Василько збив ся з доро-ги, як напали на його вовки, як вони роз-ривають по шматочку її любу дитину!...

Серце її обливало ся кровю, сльози за-ливали очі. Яким мовчав, але тріво-живсь не менш од Олени. Він що хили-ни виходив на двір, вдивлявся у темря-ву, прислухавсь, як вив хуртовина, па-даремне сподівавчись побачити Васи-лка, почути його голос!...

Люде давно вже вечеріли, а в Яки-мовій хаті й забули, який сьогодні день. Дівчатка поснули, дожидаючи вечері старі сумували, їжа не йшла їм на дум-ку. Хлопець сусідин приніс вечерю „Просили вас на вечерю батько й мати і я вас прошу. Будьте здорові з сьвятим вечером!“, — проказав він дзвінким го-лосом, подаючи мисчину в хустці. „А деж Василько?“ поспідав він перего-дом. Олена заголосила. Господи! Всі лед-де радіють, весело аж Бог приказав, а стрічають велике сьвято. Тільки й побі-ла лиха година, відірвала від неї люде-ди й кинула його в хуртовину на пото-лу вовкам-сіроманцям. Усю ніч суму-тав по хаті, шарпав за серце бідних лю-дей та не давав їм спати!...

IV.

Вранці виплило ясне сонечко на по-гідне небо оглянути, що зробила ніч з землею. Вітер зтих і чистий сьвятий сніг сріблом сьав під блакитним наметом не-ба. Земля наче вбралась на Різдво в бі-лу сорочку.

Скоро розвиднілось, Яким пішов д-сусіда прохати коней. Він мав іхати шу-кати Василька. Олена намогла ся іхати з ним.

Весело рипіли сани по снігу, весе-ло бігли коні, хоч дорога була трохи за-бита. Та невесело було на серці в Яки-ма та в Олені. Вони роздивлялись на всі боки, боячись побачити який слід Ва-силька. Але всюди було рівно, біло; сніг блищав, аж очі боліли глянути на його. Вони вїхали в ліс. Олена шаліло диви-лась межі дерева; їй все здавало ся, що вона бачить то сани, то свитку Васи-кову, то кінські ноги!...

— Коли-б хоч іхав хтє, — обізвав ся Яким; розпитали-б, чи не бачив чого лісі.

Зустріли якогось жидка однією ко-нячком. Яким розповів йому своє горе та почав розпитувати.

— Я бачив зламани сани, а на них ялинку, — сказав той. — Подайтесь лі-сом у праворуч.

— Ой, нема вже мого Василька, не-ма моєї дитини! — заголосила Олена. Той крик серця боліною луною розлі-ся в Якимовому серці.

Ще здалека замаячили на дорозі поломані сани, заселєні приспані, снігом ялинка. Яким під іхав до сани. Олена перша зіскочила і почала припа-дати до сани та тужити на весь ліс. Яким стояв, сумно схиливши голову.

„Так, — думав він, — Василька злам-вовки!... Враз щось під іхало. Яким о-тириуєсь і не хотів вірити своїм очам. Перед ним стояли його коні, а на саях сидів Петро, братів наймит.

— Ти звідки взяв ся тут? — скрикнув Яким.

— Та хазяїн послав мене по ваші сани. Ще й казали і сю ялинку відвезти до пана!... Василько обцамав ся учора збивсь з дороги і ледве добив ся до на-уночи.

— То Василько живий?! — скрикну-ли разом Яким і Олена.

— Та вже-ж живий!... Оце недавні поїхали вдвох з нашим Омельком до до-му.

— Чи ти не брешеш?!

— Хіба-ж я пес — брехати! — обра

Забутий народ.

Воно звучить майже неімовірно, а однак так є: великий народ, народ обіймаючий 30 мільйонів душ, не існуючий — вже не говоримо для Америки — але навіть для Європи, якої велику частину він заселяє. Тридцять мільйонів народ, що має свою питома культуру, що говорить окремим язиком, що заселяє простір далеко більший, як ціла сучасна Німеччина або Франція, не існує для світа. І хіба не найдемо на світі другого подібного народу, над яким лиха доля так люто насміялася ся. — Не досить, що народ роздерто поміж трьох держав; не досить, що всюди стогне він у важких політичних і національних путах, — до всіх цих нещастів поневолення прилучило ся ще одно, може і найгірше зло: з політичних зглядів його лавовики відмовляють йому прав національної самостійності, прав до власного языка, історії, культури.

Говоримо тут про другий з ряду славянських народів, про Русинів, або як тепер вони самі звикли себе звати: Українців. Простір, який заселяють Русини збитою, компактною масою в Європі, обіймає кругло 680.000 кв. км. квадратних кілометрів, отже простором два рази більшу, як ціла Австрія. Сей обсяг є поділений між трьома політичними державами:

Австрія 55.062 кв. км. кілометрів з 3.375.576 Русинами;

Угорщина 20.923 кв. км. кілометрів з 429.447 Русинами;

Росія 606.000 кв. км. кілометрів з 27.000.000 Русинами.

Як видно, головна маса Русинів мешкає у російській державі і заселяє тут губернії: Волинську, Подільську, Київську, Чернігівську, Полтавську, Харківську, Екстернославську, Таврійську, Чорноморську і інші.

І хоть Русини-Українці заселяють збитою масою етнографічно стисло означений обсяг; хоть мають свій відрубний язык, свою питома історію, свої звичаї і обичаї, свою культуру; хоть в історії Європи відігравали колись визначну роль, — мимо того десь вони не існують для Європи, для усього культурного світа, який більше інтересує ся і більше знає про історію Ескімосів або Зулюсів, як про свого парія між народами. А однак колись воно було інакше. В XI і XII століттях ми бачимо живі взаємини поміж Русинами і західом Європи, як Німеччиною і Францією. Густав Адольф, а пізніше Карло XII. шукають у Русинів поміч і захисту; се саме бачимо у кількох угорських королів. Русини-Українці заселявали своїми грудьми цілу Європу перед дикими азіатськими ордами; тільки о груди Русинів-Українців розбивали ся ці філії потонів, що грозили пераз залливом цілому заходові Європи, що намагались затопити уся його культуру, всі здобутки просвіти. Хоть цілий русько-український народ роздроблений був тоді на кілька поменших князівств і республік, мимо того однак скоточно сповняв він свої функції, як оборонець і сторож брами народів в Європу. А тимчасом, як плечима Русинів, другі сусідні народи могли безпечно організувати ся і культурно розвивати ся. Крім сего дуже важну роль відігравали Русини в історії Славянства, а передовсім найблизших своїх сусідів: Поляків і Росіян. І власне історію, тикаючу ся цих времен, приписують мильно Росіянам, там більше, що тут стрічаємо ся з фактом спільності, а зглядно перебрания імені одної нації від другої. Щоб отсе легше зрозуміти, мусимо вернути ся увагою в далеку миналисть.

Ані первісна правитична, ані перші початки руської держави не суть звісні. Дперва десь около X. століття по Христі стрічає історія по обох боках Дніпра, до Дону і ріки Кубань, всім, до Тиса і гірла Дунаю на захід, від Чорного моря на півдні аж до Балтійського моря на північ, велику, культурну, християнську державу. Розширює ся вона безвпинно, охоплюючи зерно культури і цивілізації на руїнах держав диких готів, Аварів, воюючи безустанно з кочівниками азіатських степів, печенігами і Куманами, аж нарешті

страшним ударом наїзду Татарів на Європу (1240 р.). Татары не відобрали однак цілковитої самостійності Русинам і вони то під їх зверхною владою цілий XIV. вік творили майже самостійний державний устрій.

І Русини, хоть мусили узнавати зверхню владу Татарів над собою, хоть стратили свою самостійність — культурною своєю здобули вони в той час новий, воєвоначий народ, Литовців. Руська мова і культура запаливали неподільно на Литві і введові, у безвпинній боротьбі з Татарами, повстала могутча, нова держава: литовсько-руське князівство, на якого поміч чим раз частіше оглядають ся сусіди. На жалі однак, сусідній Польщі, завдяки дипломатичним штучкам, надто скоро вдало ся прийти до впливу у цій державі, а адеморалізувавши литовсько-руських бояр привілеями польської шляхти, взяти наконєць у ній і верх. Неподільно пануючу до тепер руську мову починає випирати мова польська; шляхта польська вводить незнане до сих пор на Руси кріпацтво; усе руські бояри відікають ся свого народу, щоб могли блищати на польським, королівським дворі.

Але суспільна і народна організація, добута і загартована у безвпинній боротьбі з наїзниками з Азії, показала ся сильнішою як усі вороги. У огнем і мечем спустошених краях творять ся воєнні дружини, своєю організацією і безжестотністю зовсім схожі на колишніх мованших ливарських орденів на заході. Члени сеї дружини, звані Козаками, перебирають на себе роль мистиків народних кривд. Зараз в двадцять літ по мимодобровільній злуці Польщі з литовсько-руською державою, зірвали ся Козаки перший раз до повстання проти нового владільця. Цілий XV. вік — се одна безвпинна боротьба проти беззглядних гнобителів, якими були Польські супроти Русинів; боротьба, яка закінчила ся нарешті цілковитим розгромом Польщі і добровільною злукою Руси з Росією в виді заціпновідпорної унії обох держав. І отся злука — се найстрашніший блуд в історії народу; блуд, якого важкі наслідки приходять ся двигати руському народові до нинішнього дня.

Але тут опять мусимо вернути ся пару віків в зад. Коли на полуднево-східних окраїнах Європи повстала східна держава, з центром і осередком у Києві, то десь в половині XII. віку (отже далеко пізніше, як руська держава) почав творити ся новий державний устрій з центром у Москві. Се було велике князівство московське. В часі нападу Татарів потерпіло і се князівство, однак завдяки своему положенню на глибокій півночі далеко менше, як Київ, то є князівство руське. Велике князівство московське, борючись безвпинно з Фінами і Монголами, зростало постійно у силу, та досягнувши своїми межами границь литовсько-руських, зазрим оком глядімо в сторону сеї держави; але посягнути по неї рукою не було ще у нього відповідних сил. Князівство московське в Європі було тоді звісне тільки під назвою Moszkovia або Moskovia, а заселюючий його народ — Мосєї, Москалі. Протинно, князівство руське, якого центром був Київ, звано Russia, Russia або Ruthenia, а його мешканців Ruthenii. При сїм, так самі народи, заселяючи оба краї, як і весь культурний світ, уважали себе за зовсім роздільні, зовсім окремі народи, маючи тільки одну спільну ціху: принадлежність до родини Славян. Так мова, як звичаї і обичаї, культура і народний характер обох народів були зовсім інші. Під впливом Татарів витворив ся в великим князівстві московським централістично-деспотичний устрій, котрий стояв ворожо проти усього того, що давав захід Європи. Усі верстви народа пересякли невідлучно-сервілістичним духом, наскрізь консервативні, відгороджуючи ся неначе хінським муром від усього новаторського, від усякої культури. В XVII. віці находимо в цілій московській державі одну-однєську друкарню, де друкують ся виключно тільки церковні книги. Протинно, на Руси витворили ся уже в XIV. віці республіканська форма, яка в півтора

століття дійшла до повного розквіту. Найвища виконавча власть спочивала в руках вибраного народом гетьмана; усі урядники виспі і низші, навіть і духовенство були рівнож вибрані волею голосами усього народу. Міста мали свою питома автономію і були в організовані зовсім після західно-європейського зразку. Найбільшою народною симпатією тішились ся Січ, сталий воєнний табор, у якому гуртують ся Козаки, вище згаданий військово-монаший орден. Просвіта, як на тодішні часи, стоїть між народом дуже високо; та се буде виглядати майже неімовірно, коли скажемо, що в XVI. віці було на Руси 8 разів більше шкіл і далеко менший процент анальфаветів, як тепер. В XX. віці, під панованем Росії. В багатьох містах були виспі школи, а в Києві навіть університет, якого днес Русини не мають зовсім. Кільканайбільше друкарень заспичувало край книжками релігійного, морального і наукового змісту. Словом, в XVI. віці культура на Руси стояла далеко вище, як тепер.

І коли руський народ, доведений до розпуки страшим утиском зі сторони Польщі, при помочи своєї військової організації, Козаків, під гетьманством Богдана Хмельницького вибив ся на волю, — порішав для певнішого забезпечення своєї самостійності пошукати в якісь з сусідніх держав пункту опертя. На скликаним в тій цілі, 1653 року, всенароднім вічу в місті Переяславі, розібрано всякі можливі унії з Татарами, Турками, а наконєць з Великим Князівством Московським. За сїм послідним оказала ся більшість і Русь вступила в добровільну злуку з Московщиною, як рівний з рівним, задержуючи всі свої права, весь свій демократично-республіканський устрій, обов'язуючи ся лиш в разі потреби військом помагати одні другим. Словом, був се лиш заціпновідпорний союз двох рівнорядних, зовсім незалежних від себе держав. Се гарантували московські царі присягою. Ся унія стала угодним каменем першої сили і величчя Росії.

Гарантовану самостійність Руси рік за роком старали ся московські царі зменшати. В наслідок того наслідники Хмельницького, вибрані все ще волею голосами народа, старали ся сю, щораз то тяжішу руку царя, усунути, старали ся вибити народ з нової, надходячої неволі. Сї народні змагання скінчили ся остаточо нещасливо для Руси. Гетьман Мазепа, який злучив ся з шведським королем Карлом XII. зістав побитий під Полтавою (1709) царем Петром Великим. Цариця московська Катерина II. знищила наконєць зовсім автономію руського народа, збуривши Січ, сю одиноку народню воєнну силу, а розоружений, безборонний народ віддала своїм коханцям в кріпацтво.

За політичною неволю Русинів пішла неволя культурна. Московські царям не висало політичне поневолене Русинів. Одним почерком пера відібрано заціпновідпорній нації її питома назву: названо Русь „Малороссією“ і поділено її на губернії. І стало ся щось неімовірного: 30 мільйонний народ счеркнено зовсім з карти Європи і від тоді світ не знає вже Русинів, не знає вже їхньої історії. Русь уважає ся як нерозлучна часть Росії, Русинів — як відлук Москві.

І так, як попередку давили московські царі політичну волю руського народа, так тепер почали вони давати його культуру. Вже 1720-го року цар Петро наказав понебуду друкувати на Руси по руськи, крім церковних книг. Навіть і удержували руським грошем руських шкіл не пощадили. Усі позначили, або сидю переіменували на російські. І днес 27-мільйонів Русинів в Росії не мають ні одної навіть народної руської школи... Перед пару тяжкими Думами дозволила по народних школах учити по-наїдівськи, калмудськи, бурятськи — лиш по руськи ні! Ся куріозність дійшла навіть до того, що днес, коли якийсь учитель хоче щось лісно навчати дитину в школі, то кождо російсько питає мусить обіяснювати по руськи, щоби дитина його зрозуміла. В сїй

спосіб весь народ вимушено на вічну темноту і невіжество. І над цілим народом зависла глуха, страшна тина смерті. В радні-годи переривав її лишень різкий брязкіт наїздів на руках найліпших синів народа, головних на Сибір. Туля загинано також: 1847 року найбільшого поета Русинів, Тараса Шевченка. На акті його заступу цар Николай I. донисав власноручно: „Строго пальнувати, писане і рисоване не дозволене!“ Переслідуване Русинів в Росії, яка за всяку ціну хоче їх винародовити і москочити, зродило навіть такий куріоз, який стоїть олинцем в історії всего людства і на який не здобули ся навіть півдні владільці азіатських орд, а саме: царським указом з дати 5-го червня 1876 р. 27 мільйонам народа замкнено уста! Сей указ звучить:

„I. Закажує ся ввозити в границі держави книжки, друковані за границею руською мовою, якого-б вони змісту не були.

„II. Закажує ся в границях держави друкувати і видавати руською мовою всякі оригінальні твори і переклади, винявши історичні документи, однак з тим застереженням, що тоді має уживати ся виключно російська правопис. Друковане таких документів може однак наступити тільки за спеціальним дозволом цензури.

„III. Закажує ся рівнож всякі театральні представлення в руській мові, як також умішуване руського тексту під музичними нотами“...

В сїй спосіб московський уряд засудив 27 мільйонний народ на духову смерть, не дозволяючи друкувати у його рідній мові ніякої, хотьби і найдрібнішої книжки і забороняючи навіть по церквах відправ і проповіді у тій мові.

Та і сего було ще мало. Щоб похвалити ся перед світою старою культурою, російський уряд поновив нове безправство. Куди не перевернемо старі руські пам'ятники, старі документи з перед кількох століть, — ніде у них не найдемо, щоб Москву називано Русею, московський народ руським. Вже в XVI. віці, в граматиці Богорича, говорить ся зовсім ясно про окремішність обох народів і розрізняє ся народ руський від московського.

Але московським сатрапам видно много на тім залежало, щоб вони називали ся Русинами. І вони, силою царського указу, зажають свому народові називати себе Москалями, Moscovi, а приказують прибрати імя Russi, деградуючи властивих Russi, властиву Russia до назви мікра Russia або Russia minor. Російські „учені“, послухні свому урядові, улажують собі ще вигідніше: попросту присвоюють собі уся стару руську літературу і заявляють, що „по нападі Татар старий Київ переніс ся до Москви“...

І щож лишило ся Русинам в виду свідомого фальшовання історії і фактів російським урядом, який доконче хотів би, щоб Русини зникли з лиця землі, щоб світ зовсім про них забув і вважав їх за одно з Москалями, (що їм дуже легко вдало ся наслідком внешне згаданой маніпуляції з іменами)?... Суцільне і одноставне справлене сих імен в такім случаю не дасть ся так легко досягнути. Цивілізований світ означує нас справді іменем Ruthenii, але під сю назву підтягає головню лавень Русинів, походячих з Австрії. Ще більше льокальною назвою є Russniaken, якою американські еміграційні власті означують Русинів, походячих з Угорщини. І тому то, щоби сотворити одноцільність з одного боку, та щоби з другого боку всяким фальшивникам чи то свідомим чи не-свідомим перепинити роботу, народ приняв назву від найбільшої своєї країни — України і зове себе: Русини-Українці, або коротко — Українці.

Додати тут хіба належить, що сї репресії російського уряду проти руської мови не в силі зрусифікувати Русинів-Українців. Різниця між обома мовами суть так великі, що одна другу ніколи не в силі заступити. Русини, що від малку не вчили ся по російськи, ніколи в життю не навчаться добре тої мови; навіть по акцентованню розовитий Москаль сїчас лізавсь Русина, хотьби той і являвсь володіти московською мовою.

Крім сего, багато світової слави лінгвістів, навіть родючих Росію, як Максимович, Бодянский, Ілленко, Пипіт і інші, та західно-європейські лінгвісти, як Miklosch, Schleicher, Friedrich Mueller, A. Houshagar, Talvi, Hins, Jagi і інші у своїх творах завжди доказували, що російський уряд поповняє грубий блуд проти науки, наказуючи вивчати Русинів за один народ з Москалями. Однак мимомокляків наука, мимо того, що таке поступоване до сих пор родило лишень як найгірші наслідки, російське правительство ступає далі по витичній дорозі, а його трагічна — російські наслідки, що в дійсності суть виключно панрусська — великими викрутками і крутарськими теоріями старають ся негідні вчинки рос. уряду виправдати і прикрасити.

Про найновіші музичні заданя.

У Львові основано перед кількома роками „Музичний Накладний Торбан“, яка поставила собі на меті видавати всілякі пісні, хоральні твори і т. д. За той короткий час появило ся уже чимале число всіляких композицій, поміж якими визначають ся пісні Дра Ярослава Лопатинського, Дениса Сичинського та Теофіла Прославленка і т. д. Що раз, то появляють ся нові пісні а всі вони дуже мелодійні, гарні та наляють ся так до співу домашнього, як і концертного. От пр. з пісень Дра Лопатинського цікава і дуже гарна пісня: „В неділеньку в ранці“ або щеяк обемиста і справді пориваюча пісня: „Горить моє серце“ і ще багато інших пісень тогож композитора. Так само виїпли в „Торбані“ усе майже сольові пісні Дениса Сичинського, славного нашого композитора, котрий щойно перед кількома роками вперше, полишаючи по собі багато ріднородних праць. Із його пісень замітні є пісні до слів Івана Франка, як також і інші, от хотьби ця пісня: „Кілько дум ту переснилось“. „Стоїть гора високая“ і т. д. Крім пісень написав він багато творів на фортеп'яно, які теж появляють ся разом з піснями в тім видавництві. До тих дуже гарних творів належать між іншими також транскрипції відомої української пісні: „Ой у полі три першаченьки“. Досить значна часть хоральних творів з під пера Т. Прославленка виїшла останніми часами в „Торбані“ коли-то розбудило ся життя на наших четельнях, сьвітських товариствах і т. д. До тих пісень належать отсі: „Марш Соколів“, „Ми Гайдаки“, „Де пора“ і т. д. усе писане на мужеській хор. Богато теж і сольових пісень виїшло в тім виданню тогож композитора, а деякі з них появили ся уже в другім і третім накладі.

З огляду на красу та велику різноманітність а при тім дешевість тих видань, поручаєть ся дуже усе: тоті пісні як взагалі і інші твори наших композиторів, що згуртували ся в „Музичний Накладний Торбан“ в Львові, до виконання не концертах, представлень і т. д. А вкінці найголосніша річ є та, що видання „Торбана“ є артистично цінні задля гарного виконання, та мимо того дуже дешеві так, що повинні находитись у кождій нашій сьвітлолюбивій родині. — Усе видання „Торбана“ дістати можна по всіх книгарнях.

Вокально-драматичне Тов. „Нью-Йорський Боян“ ухвалило на річнім мітингу 7. грудня с. р. прийняти нових членів без вступного вміс: грудні 1910, січні, лютий і март 1911. Товариство приймає всіх сьвітлолюбивих мужиків і жінок з добрим голосом і характером. Пробувать ся кождо п'ятницю від годин 8—10 вечір під ч. 46 Ave. A., New York City. Хто любить співати, нехай ходить на пробу котрої небудь опери, а ми приймемо Вас радо в нашому Товаристві. — Із листів: ган, уред: Сифрід Куч, сьвітлолюбивий Микола Угорчик, секретар: — до якого 1111 St. City.

"SVOBODA" (LIBERTY)

THE RUTHENIAN WEEKLY

Published every Thursday at
184 Hudson Street, New York, N. Y.Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
184 Hudson St., New York, N. Y.K. KIRCZOW, manager
184 Hudson St., New York, N. Y.

Terms: Two dollars a year.

The largest circulation throughout the
United States, Canada and Europe.
The only advertising medium. Rates
furnished on application.Entered as second-class matter Decem-
ber 21, 1906, at the Post Office at
New York, N. Y. under the Act of
March 3, 1879.**"СВОБОДА"**часопис для руського народа в Амери-
ці і орган "Р. Н. Союзу", виходить що-
тижня в четвер і коштує:в Америці на 12 місяців \$2.00
до старого краю на 12 місяців ... \$2.00
в Америці на 6 місяців \$1.00

Оплачувати газету треба завжди з гори.

Гроші треба посылати в режістрован-
нім листі, або через експресовий або
почтовий моні ордер. Моні ордер, то є
грошовий переказ, котрий дистанте від
почтара або агента на експресовім офі-
сі, пішли на нашу адресу, бо без того
ми не годні гроший дістати.

Адреса:

"SVOBODA"184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.Дописи просять ся писати лишень
на одній стороні картки. Дописи, непри-
годні до друку, нищать ся, наколи з гори
не було зазначено, що жадася їх звороту
і не було залучено марок на зворот.**СЛОВО
до руських дівчат.**З далених закутин просторої Аме-
рики, з за „семи гір і семи рік“,
яких ще до сеї пори, як здавалося, не
топтали ні одна руська нога, на-
дійшло в нашу редакцію письмо,
котре наводимо тут повністю. Цікаве
ново не тільки піднесенню у ній
гидкою, але ще більше може самою
його авторкою. Просимо отже послу-
хати, що пише наша молоденька дів-
чинка з далекої Вест Вирджинії.

Clarksburg, W. Va., 20 Dec. 1910.

Достохвальна Редакціє!

Посилаю до Вашої газети тих кіль-
ка стрічок, котрі прошу помістити
а разом посилаю і свою фотогра-
фію, яку прошу прийняти і помістити
враз з тою дописею. Роблю то не
для величання ся, але для заохоти.
Може наші руські дівчата заохотять
ся, та стануть цінити просвіту
інакше; може стануть займатись
культурними ділами а не якимись
пустяками. Заразом прошу простити,
що пишу як знаю, а не по ученому,
та не сьміяти ся з мене, що беру ся
до того в так молодім віці.Здоровлю усіх працюючих в ре-
дакції для добра і просвіти русько-
го народа та пишущь

з поважаньм

Анна Яремко.

R. F. D. 3. Box 209, Clarksburg,
W. Va.

Дорогі Сестри!

Від коли „Narodny Slovensky Spo-
tok“ переорганізував ся, від того ча-
су нема такого числа органу сего
сполку „Narodne Noviny“, щоб у
нім не було поміщено фотографій
словенських дівчат, які вступають
до своєї словенської організації; з ко-
лими тим усе побільшалося то-
та організація, і часто появляються до-
дальні членкині в її органі. Від яко-
го часу дістаєся мені до рук газе-
тинний „Свобода“, орган Руського Народ-
ного Союзу. Переглядаючи ту гати-
ну на слів, орони першої до останньої,
Кожна дівчата ніколи ніякої де-
я особисті в їхніх кругах, хотів зна-про се добре, що і Руський Народ-
ний Союз має окремі жіночі відділи,
сестрицтва, і багато дівчат є членки-
нями сеї організації. Але якось усі
сплять та не дають найменшої чутки,
як вони живуть, який у них поступ,
який розвій їх сестрицтв. Знаю, що
на неоднім плейзі є багато руських
дівчат, де вони суть виховані в ру-
ським душі, мають руські церкви, ру-
ські школи, руські хори, руські чи-
тальні і кружки театральні, де поміж
ними живе руський дух. Але якось
жадна з дівчат не заговорить про се,
про своє життя. Тому запитую, чому
воно так? Много є дівчат грамотних,
та не такі неукі як я, бо тут нема
ніякого руського руху, а усіх Руси-
нів мож похвалити на пальцях, хоть
само місто є досить велике, в гарнім,
положеню, межи горами, при желіз-
ній дорозі Балтимор-Огайо. Фабрик
є тут доволі, а іменно: шість шкляр-
ней, дві цинкові гуті, одна бляхо-
ня, одна карбон фабрика; а знова
довкола Клерксбурга суть копальні
угля. Фабрика бляхи не робила дов-
гий час задля реперації. Тут були
заняті переважно американські дів-
чата, котрі тепер покітували. Від
нового року в сій фабриці починаєть
ся знов робота і босове розписали
вже по англійських газетах оголошен-
ня за дівчатами, а я знову подаю нашим
дівчатам вістку про се. Котра знає ан-
глійську мову і знає трохи читати по
англійськи, а не має роботи, або яку
злу роботу, так може тут прийти
а роботу дістане. Я пишу се не для
того, щобим була може агенткою ком-
панії — цілком ні — тільки хотіла-
бим, аби нас тут було більше русь-
ких дівчат, аби ми тут також могли
показати Американам, який то є ру-
ський нарід. До сего часу живу тут
тільки сама одна-одинока руська дів-
чина; приїхало було тут дві, одна
в сокальського повіта а друга з Збо-
рівського, так враз видалась замуж.
Навіть по три тяжкі не сиділи тут
дівчатами. Я знову приїхала тут
малою, бо малам всего вісім років,
і так проживаю тут з своїми роди-
чами уже вісім літ. Про руське житє
мало знаю, бо тут нема ні руської
церкви, ні руської школи. Руського
письма научилам ся від одного на-
шого бордінгера, пана Трофіма Гана.
Він учить мене і виціпляє в моє сер-
це руського духа. Від сего то пана
я дізнала ся про славний руський
нарід та про його історію. Сей пан з'ор-
ганізував тут тепер відділ, братство,
котре вступило до Руського Народ-
ного Союзу і дістало число 290. І я
по новім році вступило до того брат-
ства і до Руського Народного Союзу,
бо скінчили ся мені 16 літ. І як Ру-
сина зараз хочу вступити до нашої
організації.А тепер відзиваюсь до Вас, руські
Дівчата: котра має охоту, а є грамот-
на, і знає англійське письмо і мову,
то може тут прийти. Будемо обу-
чати ся і в руському всему, зложим
собі кружок театральний, будем
учити ся, аби також і ми могли ви-
ступити в представлєнєм. Покажемо
Американам, що і ми щось потрафи-
мо. До вас знову, руські Сестри, що
то живете по таких плейзах, де має-
те уже руські товариства, відзиваю-
ся: не опускайте їх, любіть ся, обу-
чайтесь всему руському, не стидай-
тесь свого перед другими народами, не
відрикайтесь своєї мови, свого письма,
звичаїв і обичаїв колись так славного
руського народа, що має свою істо-
рію, свої так красні руські пісні,
якими жаден нарід не може повели-
чати ся. Вас знову, котрі можете тим
усім повеличати ся, прошу: не за-
спляйте, доносіть до „Свободи“ ко-
жлий раз, коли що у Вас відбуде-
сь, чи то вечером, чи театральне пред-
ставлєнє, чи що небудь інтересного.
Пішіть не длгятого, аби повеличатись
перед людьми, але тому, бо то для
других буде наука і заохота. Другі
прочитають, тай наберуть охоти
і скажуть поміж себе: або ми послідні?
чи ми не годні у себе таке зробити,
чи ми не можемо також научитись
чого і перед світом показати, що
і ми належимо до славного руського
народу?Не беріть мені за але, що я Вас по-
нукую, але як я вже з початку Вам
написала, словенські сестрицтва так
поступають; поступаймо отже такі ми, най світ рівнож знає і про
нас. Ми предінь належимо так само
до Славян, нашими першими учите-
лями були сьв. Кирил і Методій, що
перевели усі наші церковні книги на
наш язык; чомуж отже маємо все йти
до других, до чужих, коли ми маємо
своє рідне.Тепер здоровлю Вас, а если має
письмо радо приймете, то другим
разом напишу Вам більше.Усім читателям „Свободи“ заси-
лаю желаня на Рождество Христа
Спасителя; най Вам Христос Спаси-
тель благословить і уділить всего до-
бра на многая і благая літа!Нуте, нуте Братя-Сусіди, покинь-
мо клопіт, забудьмо біди. Най ся
помножать наша потіха, клопіт і нуж-
да згинуть до лиха.Злучім ся разом Братя і Сестри ру-
ськую славу, над все піднести.

Повістаю Вам усім жячлива

Анна Яремко.

Щарі, невшукані слова, як і щиро-
є молодість отсього дівчатка, —
їх авторки — що всьміхасть ся до
вас з повислого образка. Так і ба-
чаш, як з кожної черги її лица бе-
віра і любов до свого славного,
руського народа. І читаючи її слова,
наче чуєш, як несе із нх леготом
весни, багаті в надії, наче чуєш, як
віс пахощами васильків і розмарину
з рідних піль.І саме через те її слова так за-
мітні так милі. Дальше, їх писало
дівчатко, що вісім років уже в Аме-
риці, що її малою дитиною ступило на
сю землю, яка так нахабно проглотує
усі народности, навіть далеко більше
культурні чим наш, наскрізь пасив-
ний, безпросвітний люд.Авторка вже тут в Америці навчи-
ла ся читати і писати своєю мовою,
тут пізнала свою історію, тут, на
чужині навчила ся любити свою на-
родність. І вона, що з повним прав-
ом може назвати себе Американкою,
— почувася себе не тільки Русинкою,
але ще закликає другі дівчата не цу-
рати ся свого, любити свою мову,
свої звичаї, пісні.Який гарний примір до насліду-
вання для всіх наших дівчат.Та о скільки вище вона стоїть
навіть від сих всіх наших інтеліген-
тів, що то в їх серцях вгніздила ся
зневіра, які на найсьвітліші чувства
народу махають рукою та мають на
устах одні лишень цинічні заміти.А для тих, що то звикли бачити
будучність нашого народу на еміграції
тільки в чорних красках, що вірять
самі і другим кажут вірити в се, що
кодиб тутешній уряд замкнув нараз
еміграцію, то в 20 літ з нашого на-
роду не стане і сліду — для оттих
людей отся дівчина є одним могучим
запереченєм їхніх теорій і тверджень.А усім нам її пова — се нагляд-
ний доказ оттої великої сили нашого
народу, що її неспроможні були зло-
жити усі напади диких степових хи-
жаків, наїзди Татар та Турків, п'ять-
вікова лядька неволя, московські кай-
дани. Отся власне сила, ся руська
кров, що бачимо її появи у сего
гівнайцятлівого дівчатка була саме
там елементом, який спричинив, що
наш народ з найгірших житєвих хур-
товин виходив і виходить все побід-
ником. Ся сила жевріє під хлопською
сузманною і вона приведе день во-
скресєня для народа.А поваж у серденьку нашої мо-
лоденької прятельки спалахнула по-
лудим отся сила, тому на сім місці
кличемо її: Слава!**ЧЕРЕЗ РАХУНИ.**

(Спогади емігранта).

Питаєш, друже, так притьомо.
Чому я нині не попом?
Чому працюю, як і ти,
Робить до майнів мушу йти?
Ціла причина, брате, в тім:
Не знав я добре сім по сім;
Ні сім по сім, ні шість по шість
Й біда сьогодні мене ість...Цікава — кажеш — казка ся?
Так ось розкажу все з кінця:
Малим до школи я ходив
І всі казали, добре вчивсь.
Писати змів, читати знав,
А навіть „титли“ пізнавав.
Тож батько-маті много раз
Казали: — вчи ся, сину наш,
А скінчиш класи на селі —
То, хоч се кошта не мали,
У міській школі тебе шлем,
І попом станеш, чей діждем.
А я радів — думав іпшком!
Не паном буду, лиш попом!
І ось Всевишній дав дожити
І школу в селі докінчити,
А батько бух мене на віз
Й до запису сейчас повиз
До міських шкіл.Приїздив там,
А ту якійсь пуганий пан —
Директор був, чи щось як те,
Давай питать і се і те:
Чи є сьвідомства, скільки літ,
Якої віри, де мій рід...
Мій батько все відповідав,
А він писав, писав, писав.
Вкінці й мене спитав також
Так олоденько, як лиш мож: —
Знаєш писать? — я кажу: так!
Пішиж: — В городі цвіте мак.
Я написав, — Тепер читай
З отсеї книжки, уважай! —
Я прочитав, немов тартак.
Він каже: — добре, гарно, так.
Тепер рахунки ще по всім: —
Скільки є, сину, сім по сім?
А я відважно — двацять п'ять!
Він усміхнув ся. — Ні, не так. —
А може знаєш шість по шість?Та я не знав, немов на злість.
І в міських школах не остав;
Директор, бачте, не прийняв —
Мовляв: — Не знає рахувать!
Й домів прийшло ся повертат,
Тай пасти гуси під ліском...
Ось через що я не попом!Й по що, до біса, хрін такий.
Така премудрість для дітей?..
Мені днесь років сорок п'ять
Й ніяк не можу добре знать:
Ні сім по сім, ні шість по шість...
Най ті рахунки лихо ість!

Чалий.

В читальні.Зібрані читальники ожидали не-
терпеливо на сьвященника і учителя,
бо хотіли послушати тої „історії“,
яку обіцяв принести з собою о. па-
рох. Точно о 7-мій годині появили ся
на селі оба інтелігенти і таки зараз
забрали ся до роботи. Наперед почав
говорити душпастир.— „Я приніс вам — мовив сьвя-
щенник — дуже гарний театральний
твір, який називає ся „Наталка Пол-
тавка“. Заки почнемо сю штуку чи-
тати, я дам вам деякі найконечніші
поясненя, бо без того, ви може не
зрозуміли би змісту сеї штуки і че-
рез те наше читанє не принесло би
вам бажаної користі. Будете тропки
терпеливі, зберіть до купи всю свою
увагу і послушайте, що я вам скажу.
Може моя бесіда видасть ся вам тро-
хи за довга, але мусите вибачити, бо
те, що я тепер скажу, придасть ся
вам на будуче.„Всі такі писані твори, котрі мо-
жна представляти, або інакше —
грати на сцені, називають ся штуки
театральні. Після їх змісту і аргі-
стичного переведєня, вони ділять ся
на трагедії, драми і комедії. В кож-
дій такій штуці є звичайно якась
одна особа, около котрої — як то ка-
жуть — всьо крутить ся. Ся особа
має в штуці найважнійшу роль і то-
му називаєть ся вона героси, або ге-
роїнею — відповідно до того, чи се
буде мужчина, чи жєнщина. Як по
герой мусить багато бороти ся в сво-
їми ворогами або з своїми злиднями
і в тій боротьбі упаде — гине, тоді
се штука називаєть ся трагедія.
Як герой багато терпить, але вихо-
дить з борби побідоносно, то се буде
драма. Як же герой має багато кло-
потів, але таких, котрі читачів або
видців через цілий час побуджуютьдо пустого сьміху, то се називаєть ся
комедія. Театральні або інакше
драматичні твори мають ще й інші
назви, але я про се не буду сьогодні
говорити. Може коли иншим разом
обговоримо сю справу, а днесь по-
даю вам тільки те, що найголовній-
ше. Отже маємо три роди театраль-
них штук: трагедії, драми і комедії.
В трагедії автор доторнаєть ся най-
важніших людських почувань і за-
ставляє свого героя переживати на
сцені ціле пекло. Герой терпить, му-
чить ся, ставить чодо воім супротив-
ностям, а врешті, знесилений нерів-
ною боротьбою, піддаєть ся своїм
долі і упадає. Коли ми придивлямо-
ся такій грі, нам робить ся жалко
ми весь час сумуємо, а нераз і за-
плачемо. І в драмі переживаємо сум-
та горе безталанного героя, але за те
не виносимо сього смутку з собою
домів. Хоч герой багато страждав,
але таки йому вдало ся покочити всі
свої противности і він наконєць ви-
шов з боротьби витязем. „Добре
скінчила ся ся штука!“ — кажемо
звичайно і розходимо ся вдоволєні по
своїх домах. Трагедія і драма, то
якби дві сестри-близнята, а комедія —
се немов їх дальша посестра. В ко-
медії сьміємо ся від початку до кінця
і з тим сьміхом опускаємо театраль-
ну сальо. Герой в комедії може на-
віть плакати, але сей його плач по-
буджує нас до ще більшої веселости,
бо ми бачимо, що сей герой або по-
просту глупий, або всі ті клопоти,
які він на сцені переживає, не ма-
ють ніякої поважної основи: він їх
або не розуміє, або занадто боїть ся,
або врешті вони існують тільки
в його уяві. Тут ще мушу додати,
що так в трагедії як і в драмі, луча-
ють ся нероз сьмішні моменти, але
цілість штуки є дуже поважна та
глубокоумна і — як я вже сказав —
уся акція має підклад сумний та бо-
лючий.„Щоби зрозуміти зміст трагічного
чи драматичного твору, треба бути
інтелігентною людиною, що знає та
розуміє, а бодай відчуває, всі тайники
людського серця, всі чувства та по-
чування людської душі. Зміст комедії
є звичайно дуже приступний і не ви-
магає від видців ніякого більшого на-
пруження. Тому то необразовані люди
волять найгіршу комедію від най-
ліпшої трагедії чи драми. Для на-
ших американських робітників тра-
гедії і драми — се річі на разі недо-
ступні, бо вони змісту сях штук не
розуміють і на такі представлєня хо-
дити не будуть. Найліпше поплачу-
ють у нас легкі комедії і образки
з народного життя. Я власне говорив
об сім з паном учителем і ми вже
уложили для нашого аматорського
кружка відповідний репертуар. За-
чнемо від найлегших штук і будемо
поступати до щораз трудніших. Як
будете ходити пильно до читальні,
як будете образувати безпильно сво-
його духа, тоді ми попробуємо взяти
ся колись і до поважної трагедії чи
драми.„Не знаю, чи порозуміли ви га-
разд усе те, що я вам доси говорив
про театральні твори. На другий раз
я повторю коротенько свій нашішній
виклад і перепитаю кількох з вас,
а днесь мушу вже скінчити, бо ще
пан профєсор має вам щось сказати“.Учитель поставив внесєнє, щоби
людям дати десять мінуту перерву,
бо — після його думки — увага слу-
хачів погребус маленького відпочин-
ку. Голова згодив ся на сю пропози-
цію і читальники почали витягати та
простувати свої задеревілі спина, пе-
рекладаючися з собою веселими жар-
тами та голосними окликами. Старий
Кульчак записав ся поміж дівчату і
чатував її смачними цукорками та
чоколадками. (Дальше буде.)**Рада зрадженого.**Не роби дурнищ —
Не бажай сунити
Коло Різдва сьвятого...
І не люби ся,
Ні не жени ся,
Се все, вір, до нічого!
Бо жінка не рай,
Лип пекло — се знай —
Коле мужа, мов шилом
І ласть ся все
Й вкінці через се
Утече з „бордінгером“.

Чалий.

НА СВЯТИЙ ВЕЧЕР.

Маленьке хлопятко по полю розлогім
Ішло та бродило снігами,
На ньому лиш плати подерті убогі
І курманчин підшитий вітрами.
І руни дрібонькі в курман той ховало,
Платком лиш головку накрило,
Очами мов в небі чогось то шукало,
А в горлі від сліз гв душило.

Щось шепче із тиха, — чи може жалобу
Шле в небо до того престолу,
Де людські думи, де людські уми
Єднатись навинили посполу?
Чи може вно плаче на долю сирітську,
Що в світі приюту не має;
Чи може Пречисту о лучшу свитину,
О лучший курманчин благає?

Чи може питає у зорей тих ясних,
Де мині головку приклонить?
Чи може те никле, безсильне дитятко
Вже шепче на світ сей проклони?
Хто знає!... чей монет ті зорі дрібні?
Уміли що більше сказати,
Бож прецінь ви знають, що серцю
[потреба,
І тайни там знають читати.

Як зорі на небі сріблисті вставали,
Як сонце впірнуло край гаю,
В ту хвилину дитина, послужна жидівсьня,
Почула, що дзвони там грають,
Де хрестин злотистий на бані свѣтив ся,
Де люде що свѣта ходили,
Де близько близь липи і маму і тата
В могилу сусіди закрили.

І стало щось важко на серцю дитині,
На очі йшли сльози наплісті,
А наймит підшепнув в тій важкій годині,
Що завтра — то день врочистий,
А днесь свѣтий вечер... Дитина на груди
Головку немиту клонила;
Щось корчма му збрідла, — в очах
[заясніла
І церков і мамі могила.

На душу щось думи спливали сердечні
І згада про свѣта Різдвяні
І ласання мамі тоті безжонечні
І тато і рідня кохані.
Згадало, як в хаті „на квочці“ сїдало
У поруч сестрички на сїні;
Як мати колачки, орішків, бувало,
Давала колісь-то із скрині;

Як тато у „дїда“ ховав го з сестрою
А мати виймала обрусини,
А з него виймала дарунків чимало,
Мовляла, що дав то Ісусин.
І наче ним шибло, як стій він помчав ся
І корчму лишивши похилу,
По стежці снігами бродив, добивав ся,
Де маму сховали в могилу.

В. І. Масляк.

ОНРАДЕНИЙ СКУПАР.

Один скупар був страшенно захлан-
ний на гроші. Він жалувал собі навіть
найконечніших річій до життя, щоб ли-
ше зложити велику суму. Собі від губи
відймав, морив ся голодом, ходив в ста-
рих лахах, щоб призначити як найбіль-
ше золота. Однакж не він мав золото,
але золото мало його. Він був невелич-
ким золотом.

Гроші свої він закопав в землю, а ра-
зом з ними і своє серце. Він нікого і ні-
чого не любив, лише гроші, хотів не мав
з них найменшого пожитку. Одною
його приємністю в життю було думати
все про свій скарб і бігати крадькома до
сего місця, де його закопав. Там добував
з землі свої улюблені дукати, переглядав
їх, перечислював і любив ся їх видом.

Але одного разу підглянув скупаря
якийсь робітник та забрав йому цілий
скарб. На другу днину прибігає скупар,
відкриває свій сховок а з золота ані слі-
ду. Взяв отже плакати, ломить руки, рве
волосе, йойкає і кляне. Коли сю розпу-
ку скупаря побачив якийсь прохожий,
питає його, що таке стало ся.

— Ох, вкрали мені мій скарб, мос-
щастє! — відповідає нещасливий скупар.
— Ваш скарб? А де-ж він був?

— Ось тут, під сим каменем!

— А чому-ж тут? Чи ми жнемо в ча-
сах татарських нападів та грабєжів?
Чу-ж не лишне було зложити свої гроші
в скрині, поставити її в своїй комнаті і
брати з неї гроші, кільки і коли вам було
треба?

— Що?! Брати гроші? Пускати їх в
свѣт? — мої любі, мої солодкі дукати?!
Марнотрати їх? Сього я ніколи не ро-
бив і не зробив би!

— Ну, коли так, то не маєте чого так
дуже гризти ся. Страта ваша не так знов
велика. Бо коли ви вашого скарбу ніколи
не рухали, лише на него дивили ся, то
положити на його місце камінь. Нехай
вам тоді здає ся, що се ваш скарб. А по-
житок з него для вас і для людей буде той
сам, що і з вашого золота.

Різдвяний Додаток
„Свобода“ ч. 1. Р. XIX.

Christmas Section
„Swoboda“ Nr. 1. Vol. XIX.

3 Різдвом Христовим.

3 Різдвом Христовим прошу я вас. —
До праці, братя, до праці враз!
Оримо нивку, сїймо пшеничку.
Тай понехаймо злую навичку:
Роздори киньмо, незгоду, спори,
Бо Ісус всегда вчив нас любови.

3 Різдвом Христовим кличу до вас:
Гляньте — недоля, темнота в нас,
Подайте-ж братям братню руку
І поучіть їх, ширіть науку,
Бо знає добре, хто знати хоче,
Що Христос темним відчиняв очи.

3 Різдвом Христовим здоровлю Вас:
Най щастє, воля панують в нас,
А най пропадуть зрадники-юди,
Що баламутять народ мій всюди —
Царю, Мадярам хочуть продати.
Тямте, що Юда Богом проклятий.

Сави Чернецький.

Во Вифлєємі нині новина,
Пречиста Дїва породила Сина,
В яслах сповитий поміж бидляти,
Спочив на сїні Бог необнятий.

Небо і земля.

(Різдвяний образок).

Вечер чудесний. Легенький західний
легіт поздував всю мрачну зимову пово-
локу з голубого неба, ясне і чисте роз-
велось воно над землею, наче зеркало,
видніє, жаріє чим раз яснїше, чим раз
чуднїше від виринаючих зірок, спершу
одної, другої, але вскорі сотних, тисяч-
них, мільонових, котрі чим раз куплять
ся, збивають ся, а вкінці зливають ся в
одну велику огненну струю, обляючи
живим золотом -- кого то? Книжину-зем-
лю, що сего вечера прибралась до віпча-
ня не з більшим князем, не з більшим
паном як з самим царем царів -- бо з
царем небесним. А чудно і вона прибра-
лась до сеї великої свѣтлої хвилі. Бі-
ла ціла, сказав бось статуя з найчи-
стїшого мрамору, ніжна грудь покри-
ває намисто хрустальне, що блиска-

тять, миготять, начеб передражнюва-
ло зорі своїм блеском, своїм огнем.
Так стоїть вона перед зеркалом не-
бесним, дрозачою рукою вкладаючи со-
бі вінок, а серце в нїй бе ся, рве, трем-
тить, сама не знає, чи з радости чи тре-
воги, чи може страшної думки: чи гідна,
чи достойна я його. Зверху судячи, гід-
на ти його, княгине, бо і ти божого роду,
з душі твоєї — ні. Красної від тебе,
земле моя, нема в цілому просторі не-
беснім, бо і гарна ти і мила ти, і богата
ти і розумна ти, вічно свѣжа і вічно то-
та сама, але душа в тобі не така, як хо-
тів — князь твій. Ти не любиш людей,
як хоче Він, ти поріжнила і роздерла че-
лядь божу, одних піднала, приглубила
як пенька рідна, других покинула як лі-
ха мачоха: — тому приходять Він до
тебе сказати: Не так, княгине моя, твоїх
любі, бо всі вони мої, — всі ріви
божого роду.

Чудесна хвиля! Ціла людскість об-
няється має як одна сім'я, як одні діти
одного батька, обняється мають великі,
малі, вельможі, невелички, багаті, убо-
гі, всі вони мають збрататись брацтвом
і любовю — се дійсно здумати міг тільки
оден — Бог!

Прибралась княгиня в білі ризи, зна-
мена чистоти і невинности, побіліла на-
віть коси свої буйні кришталевим інє-
йом, засіяли свѣтла небесні ще дужше,
ще жаркїше, палахкотять в огні цілий
звід небесний, потала душа в княгині:
входить жених. Вся людскість кличе
грімко, аж лунають найдалші просто-
ри небесні: З нами Бог!

— Так я більший від вас — каже
жених своїм небесним голосом — а зій-
шов до вас, а сходять ви так до свого
малого брата?

Григорій Целлимак

Різдво Христове.

Ось і дїждали ся ми нарешті велико-
го празника. Засядемо з своєю ріднею до
свѣтлої вечері, спожнемо тихцем прила-
джені на сю пору дари Божі і почнемо
розпамятувати усе своє минуле життя.
Інакше свѣткуювали ми Різдво малими
дїтьми, інакше свѣткуємо його доро-
слими людьми. Неодина, а може навіть
кождий з нас, задумаєть ся глибоко над
усею своєю минувшиною і скаже до се-
бе: „Гей, гей, милий Боже, коби мені
вернули ся мої дитячі літа!“ Та дарма!
що вже раз пройшло — ніколи не вер-
несть ся!

Проїшло? — кажете. — Так, так,
проїшло, але не пропало: остали ся спо-
мини. Ми примикаємо на хвилину сво-
втомлені очі і бачимо себе — де? В ста-
рому краю, в рідному селі, у рідній хаті.
А ся хата... Гей, гей, коби її ще раз поба-
чити!.. Уся долівка закидана свѣжою со-
ломицею, лавки, ослони та стільці засте-
лені пахучим сіном, на широкім столі
теж груба верства сіна, а на нїм розсте-
лено велику білу скатерть. На покутю,
підперезаний грубим перевеслом, пшпа-
єть ся вусатий „дїд“, що то, неначе
справді яке живе сство, приглядаєть ся
цікаво, як вештають ся по хаті шасливі
члени шасливої родини. Коже має я-
кусь роботу, ніхто не дармує. Навіть ма-
лі діти не можуть видержати спокійно:
качають ся, мов галушки, по свѣжому
„дїдуху“ і заедно „квокають“, „кукуда-
кають“, „кукурікають“, „квасають“, „ге-
гають“, „блеять“, „мекають“, „ржать“,
„ричать“, „квчачуть“... Здаєть ся — усі
домашні звѣрята величають свого наро-
дженого Творця невинними дїточими у-
стами. „Цівлізована“, необізнана з на-
шими звичаями людина, могла би сказа-
ти: дичина отсі люди, менажерія. Так ні!
се стародавній закон наших прєків; ні-
хто з нас сьому не подивуєть ся, а вже
найменше родичі сих маленьких „наслі-
дувачів“ божої твари.

Ладимо ся до вечері. Батько кладе
на середині стола один на другім два бо-
хонці чорного, разового хлїба, викроює
в верхньому бохонці невеличку дірку і
встромлює в неї жовту воскову свѣчку.
Мати кладе на стіл великий питтєва-
ний колач і дає татови очима знати, що
вже можна зачинати. Батько падає на
колїна, а за ним клякають в покорі всі
прочі члени родини, навіть дрібонька ді-
творца. Молимо ся щиро, сердечно, бо —
ах, Боже! — та се-ж тільки раз в рік бу-
ває! На першій місці за столом сїдає
наш отець, біля него наша матуся, а ми
решта садовимо ся по старшині... Обі се-
стри подають на перемїну смачні стра-
ви. Ми випостили ся через цілий Божий
день, тай тепер змїтаємо усе як Бог
приказав... Імо тай імо, а тут все щось
нового, все щось лїпшого, вкуснїшого.
Нарешті ми вже наситили ся, запили
смачну їду солодкою сльвянкою і почи-
наємо жартувати. Батько змовив з нами
коротеньку молитву і встав від стол
Господині спрятали посуду, а всі ложі
запхали „дїдови“ за пояс. Ми почали к-
лядувати: наперед „Бог предвїчний“
потім інші, які лиш знали. Опісля
шли до нас колядники з „вертепо-
тїм“ другі з „козою“, а потім ще
„звїздкою“. Час летів швидко і ми наві-
не оглянули ся, як здалека залунав весе-
лий, поважний голос великого дївока. За
хвильку йому вторували вже малі діти
його товариші, а ми почали збирати ся в
церкву. Ох, як люблю, як мило було!..

Ми поринули душею в свої дитячі
спогади, дїйшли думками що-йно до
дверей нашої старокрасної церкви, аж
тут понїс ся під нашими вікнами паний
голос „культурного“ Американця і враз
— ми опинили ся в „американськїм
раю“... Нема тут нічого: ні соломи, ні сі-
на; ні „дїдуха“, ні „дїда“. Оглядаємо ся
по хаті здивовано і не бачимо ані тата,
ні мамі; ані сестри, ні брата... Усі вони
остали ся в рідній країні; одні ще жи-
вуть, другі і то найдорощі, пішли вже
до Бога по заплату за свої туземні труди.
А ми що?.. Відбили ся, мов та маленька
пташина, від свого рідного гнізда, поли-
пили за собою свій улюблений край і
вивандрували за море шукати щастя та
долі. Чи знайли ми тут, в сїй „золотодай-
ній“ Америці, те наше щастє, за яким
прибули?.. Ой, Боже, Боже!

Є тут між нами люде, котрі впевня-
ють, що руський мужик найшов в Аме-
риці „копальню золота“ і чудову, бла-
скучу долю. Нехай... нехай ті люде ра-
діють мнимим щастєм бідного руського
робітника, а ми скажемо хлїба за Шев-
ченком: „Хтож сироті завидує — скарає
того, Боже!“ Та ні! Не карай, Госпо-
ді, нікого, бо чи-ж Ти зійшов отсе на свѣт,
щоби людей карати? Ні, ні! Не ве-
ли нас во іскушеніє, але вибав нас від
злого! Ми не хочемо нічого кривд і ні-
кому нічого не завидуємо. За велике
днесь свѣто, за багато ми гині зоруще-
ні, щоб лихословити свого брата. Як
нам, в нашій тяжкій горі, вплиє ся на
гїрке слово, — прости нам, Христе! про-
сти хоч днесь, в сю велику, свѣтлу та
торжественну хвилю, коли бо ангели Бо-
жі звїстили свѣту: Слава во вишних Бо-
гу, а на землі мир, во чоловічїх бла-
женствєх ієі

Оден з премногих.

Оповідано в життя наших переселенців.

Діялось се перед двома роками. Я їхав поїздом з Мінесоти до Вайомінгу, як звичайно в поїзді, нудував. Поїзд перебігав через знайомі околиці, які не цікавили мене, читав часописи не йшло, спати годі було, а час волієш як страшенно пияво і одомаяється. Хотіло ся заповнити його чим небудь за веселу ціну. Ось я й розпочав розмову з гарно одягненим і не молодим вже добором, що сидів напроти мене. З початку розмова не йшла як слід. Ми бесідували про погоду, про новини, які висипали в часописях і там подібні байчужні річі. Мій товариш подорожував начебто здержував ся в розмові, при чім так придивлявся на мене, що се аж безтежко мене. Де далі одначе він ставав ся привітнішим і чим раз більше балакучим. Наша розмова стала ся поважною і цікавою. Я пізнав, що се дуже просвічений чоловік. Знав добре політику, літературу, економію суспільну, астрономію і все, на що лише зійшла бестія.

Тамто як нині, що я говорив щось про заграничну політику тодішнього президента Рузвельта, коли він перервав мою бесіду.

— Перепрашаю — відозвав ся — але радби знати, чи ви може Німець?

— Ні, — відповідаю — я Русин-Українець.

— Русин-Українець? — дивувався мій товариш подорожі — алеж се гарний, наскрізь демократичний народ! Я знаю добре про того. Ви з австрійської чи російської України?

— З австрійської.

— З Галичини, чи Буковини?

— З Галичини.

— Се значить, що вас вигнали з рідного краю славна польська господарка. Ну, тай беззаланний-же народ ті Українці! Землю мають мологом і медом текучу, а спонукають втікати на американські терри. Москалі, Ляхи і Мадяри не дають їм дихати...

Я вже не міг довше здержати своєї цікавості і запитав: — Чи ви може австрійський Німець?

— Ні — відповів — я Американець і діда-прадіда. Називаю ся Джек Стівенс.

Тепер прийшла на мене черга дивувати ся. За час мого 10-літнього побуту в Америці мені ані раз не случило ся стріпнути корінного Американця, котрий має хоч-би елементарні відомості з історії європейських країв і народів. А сей так добре знає навіть про нас, Українців, ворогами поневоленців, а Богом позабутий народ. Се ж як він не могло помістити в своїй пам'яті.

Джордж Стівенс помітив моє здивування і на хвили мовчавки розпочав на ново перервану розмову.

— Я знаю ваш народ більше з драматик, чим з теорії, тай ще муну додати, що в тім не моя заслуга. Доволі буде з вас, як скажу, що мій зять був Українцем, а я повертаю отсе з поїздки по ній. Ось і жерело моїх відомостей країни.

Се також дуже цікаве жерело, — митий я.

— Правда, що цікаве — відповів д. Стівенс — але і сумне zarazom. В йому містять ся ціла трагедія. Впрочім, ходім до передільки для курців, то одвім вам те-що з того, коли цікаві знати. І так маю ще перед собою околд шість годин дня.

Я радо приставав на пропозицію, позаяк сильно зацікавив мене сей Американець. В кілька мінут опісля ми сиділи в передільці для курців, то одвім вам те-що з того, коли цікаві знати. І так маю ще перед собою околд шість годин дня. Я радо приставав на пропозицію, позаяк сильно зацікавив мене сей Американець. В кілька мінут опісля ми сиділи в передільці для курців, то одвім вам те-що з того, коли цікаві знати. І так маю ще перед собою околд шість годин дня.

— Маю велику фарму в полудневій Вайомінгу, займаю ся ховом овець і рогатої худоби, а крім сего єсьм власителем чималого тартаку. Саме перед 14. роками я був головою сілки тартаків і в її інтересі мусів поїхати до Нью-Йорку. Ту поладнав я все як слід, а вкінці ескортіло мене заглянути до свого старого друга, котрий був еміграційним урядником. Приходжу до него, але не застаю дома. Слуга говорить мені, що пішов до „маселардів“, де мають депортувати кількох емігрантів. Іду отже на вказане місце і нахожду свого приятеля в еміграційній канцелярії, де при помочі переводчика намагаю ся переконати двох емігрантів, що вони мусять бути завернені, бо мають нездорові очі. Один з емігрантів, старший вже чоловік, лиш розплакався на таку засту, та за те другий, новіший молодий хлопець, почав гарячо протестувати. — „Я — говорив він — ніколи не хорів доси на очі і думаю, що вони в мене досім здорові. Лікар очевидно помилив ся, уявляю вас! Мене треба післати на огляднина до другого лі-

каря, а уявляйте, що не брешу. Мої очі лиш тому почервоніли, що я послідні три ночі не спав, причучуюсь англійської мови з книжки, яку відкупив перед 4. днями від одного з товаришів подорожі. Впрочім думаю, що ви повинні мати на увазі мою молодість і моє здоров'я, які хочу жертвувати вашому красиву. Хочу працювати у вашім свободнім краю, бажано зазнати солодкої волі, якої немає в мойй вітчизні. Прощу лише дати мене оглянути другому лікареві!“

Поведене, бестія і ціла особа сего хлопчини мені дуже сподобали ся. Я рішив ся протє вставити ся ним. Приступаю отже до свого приятеля і питаю ся, чи може якось так, того... не вдало ся врятувати сего хлопця від депортації? Шкода його — говорю — з него можуть бути люди.

— Добре — відповідає приятель — коли хочеш взяти його за свого, так бері. Мусиш тільки піти з ним іще раз до лікаря. Опісля зайдеш до мене.

Я пристаю на все і сечас удаю ся до лікаря. Сей оглянув хлопця і заявив, що він дійсно не має ніякої поважнішої недуги очей. Ту заходять лише хвелеве ослаблене зору — добачив.

Тепер були вже усунені всі перепони. Мій приятель, до котрого ми ще раз повернули, велів мені підписати коротеньку заяву, і всі формальности були вже також поладнані. Я ненадійно дістав прибраного сина, що мені ніколи навіть на гадку не прийшло. Все стало ся моментально. В першій хвилі мені було якось глибоко на душі, бо ануж жінка була невдоволена з сего? Ануж з взяв собі клопіт на здорову голову і з хлопчинця буде велике ледащо, — що тоді? Але стало ся, не було вже ради. На другий день ми відїхали до Вашингтона.

Мої обави не справдили ся одначе. Жінка зовсім не сердилась на мене, а хлопець показав ся гідним довіри. Був чепим, слухливим, роботящим і незвичайно спосібним та гостинним. Все по трох місяцях на стільки зрізав ся англійської мови, що міг розказати нам де-що про себе. Тоді ми дізнали ся, що має 16 літ, є Українцем і що скінчив в Галичині 4-ту класу гімназіальну. Далше дізнались ми, що його батько був селянином і помер перед двома роками, що має ще в своїм краю матір вдову і старшу від себе сестру, що не має змоги скінчити середніх шкіл до прийнятії підстаці гроша на по часті і тому, що був переслідуваний професорами Поляками, які несподівано всіх Українців. По роках він вже зовсім добре говорив по англійськи. Крім сего на причуд швидко привчив ся з фермерства. Знав добре обходити ся з паровим плугом, кошаркою, паровою молотильною і т. п. Одним словом, я міг зі всім здатись на него, немов на старого, досвідченого фермера. Ми часто дивувались з жінкою, як такий молодий хлопець може все так добре і розказати роботи. Найбільше дивувалась одначе його незвичайна опадність. Одного цента не видав ніколи на злишню річ. Зі своєї платні — 25 доларів, яку я виплачував йому кожного місяця, не видавав більше, як 3 до 4 долари на свої потреби, 4 до 5 відсилав старій матері, а 16 до 17 доларів заносив правильно до банку. Я не втерпів і запитав одного разу, що думає робити з заощадженими грошми, на що він дав мені таку відповідь:

— Я мушу бути багатим, дуже багатим. З грошми можна сьогодні багачко показати. І я докажу, коли стану багатим. В першій мірі, бажано помогти своїй родині, мойому поневоленому народові і рідному краю.

Ми сьміяли ся з жінкою, але швидко переконались, що Майк (так звав ся наш хованець) таки не жартує. По трох роках вже мав заощаджених околд 700 доларів, за що накупив уділів кількох неоплатних підприємств і до року подвоїв свій капітал. Саме тоді я віддав йому догляд над своєю худобою, яка в числі 2000 штук зпмою і літом пасла ся на преріях. Майк і на тім зробив добрий „бізнес“. Іменно, за моім дозволом купив собі за 500 доларів 20 расових корів з телатами і почав випасати з моєю худобою. Тепер спинало ся йому, як з рога обильності. Як зведено вам може, кожда корова на преріях приносить власителеві 15 доларів річного доходу, наскільки тільки приведе теля. Майк одначе не вдовольняв тим. Він почав також доїти свої корови, робив сир і масло тай продавав в сусіднім місті. Таким робом кожда корова приносила йому околд 32 доларів річного доходу, а позаяк по двох роках мав вже 40 динних корів, так його річний дохід перевищував 1200 доларів. Крім сего не переставав спекулювати з акціями, а у мене мав ціле удержане і 40 доларів місячної платні. Можете тепер обчислити його цілий дохід і уявити собі, як швидко почав багатіти.

Вдача Майка не змінилась за цілий той час ані на волос. Був завжди чепим, слухливим і роботящим. Вже жив у нас околд 7 літ, а його поведєнє було без закиду. Лише один раз я троха посердив ся на него. Лучило ся се в останній шестого року. Я напив на рік виплат, котрі, як на те, були в

Майк пізнав швидко, хто кони такі, і почав доскулювати їм чим тільки міг. То сьмія ся з їх бесіди, то передражнює польськими привітаннями, то зове лінохами, то сердить ся, що все але роблять. Оба Ляхи не хотіли йому терпіти, — ось і прихотило між ними до частих сварок а навіть до бійки. Одного дня прибігло оба до мене покривавлені, немов когуті.

— Що є? — питаю.

— Ой, де Майк нас так побив.

— За що?

— Зовсім невинно. Сьміяв ся, що наші королі були самі засипки, кучи, сухоні, кривопіски і т. п. Ми боронили наших королів, а він давав нас бити.

Я велів прикликати Майка та других робітників, що були при тім і дізнав ся, що Майк справді глузував собі з польських королів, за що оба Ляхи хотіли його побити. Не вдалось одначе, бо Майк мав ліпшу вправу в американським борбінцтві, був кращим і меткішим тай поборов противників. Оба мали порозбивані носи і поцідбані очі. Переслухавши свідків тай „оборони“, я насавив всіх трох борців, нашімнув, щоби жили в згоді і з тим відірвався. Думав, що вже все буде добре, але помилув ся. Того самого вечера прийшов до мене Майк і заявив з цілою рішчюстю, що спонуканий покинути нас.

— Покинути нас? — питаю здивований — через що-ж се так?

— Через двох Ляхів, котрі служать у вас.

— Чи може знов хотіли бити ся з тобою?

— Ні, не хотіли, бо я не лякаю ся їх.

— Ну, так чогож бажаєш? Що нового стало ся?

— Не маю стерпіти ніяких Ляхів і не хочу жити з ними під одним дахом.

— Не можеш жити з ними під одним дахом? Що тоб є, хлопець! — крикнув я вже сильно роздратований. Пора вже, щоби ти став ся Американцем. Таж ти не живеш в старім краю, де панує вічний помир і нестерпимість. Ти в Америці, де живуть сотки різних народностей і мусиш привичити ся жити з ними в згоді!

— Я жити-му в згоді зі всіми, та Ляхів так ненавиджу.

Мені стало яєним, що не переконаю впертого Майка. Найліпше, думаю, відложити справу, може опісля вговорю хлопця. З такою постановою я попросив його, щоби прийшов до мене другого дня рано, бо я сьогодні розсіяний і нервовий. — Завтра поговоримо як слід — кажу до него. — І ти, як бачу, сьогодні не при собі. Можє завтра погодимось, а то ранок всегда мудрийший від вечера.

На другий день пова несподіванка! Ще я лежав в ліжку, коли прийшла моя жінка, та почала довідувати ся, як стоїть справа з Майком?

— Поганю — відповідаю — хоче нас покинути. І я повторив їй цілу вчерашню розмову з ним. Жінка призадумалась і похемніла. — Ось і халеса — сказала по хвили. — Старай ся так повести діло, щоби все було добре. В противний случаю Майк справді покине нас, а тоді буде нам скучно без него. Ми всі вже так звикли ся і привикли до него, що дуже важко прийшло-б розлучати ся. В пиль мінут по відході жінки вбігла до мене наша 12-літня одначка і з плачем кинулась мені на шию.

— Що є, Лідію, чого плачеш?

— Ой, бо мені дуже жалко...

— Чогож тобі жалко, дитино?

— Ви знаєте добре, що за Майком.

— Ні, не знаю. Щож стало ся з Майком?

— Він казав, що мусить нас покинути.

— Чи так? В таких случаях він глузував собі з тебе. Ніхто не знає, чи воно справді так станеться.

— Ага, не знає! Майк знає добре і я певна сего, що покине нас. Він ніколи не збреше.

Я вже не знав, що й говорити, а дочка плакала чим раз гірше.

— Ну, щить вже, щить, не плач дитинко.

— Відзиваюсь по хвилині. — Ліпше скажи, чого хочеш, я вже все зроблю для тебе.

— Хочу, щоби Майк не покидав нас.

— Чомуж тобі сего так хочеть ся?

— Він всегда такий добрий для мене. Навчив мене їздити на коні, стріляти з револьвера, сьпівати по українськи, а тепер учить грати на гуслях. Я люблю його за се все і ніколи не перестану плакати за ним.

Тепер прийшло ся мені успокоювати одначку всякими способами, та всла плакала, аж доки я не пообідав, що не пушу Майка.

— Чи справді не пустите? — запитала, усміхаючись криз слози.

— Слово, що ні. Таж я тільки двоє дітей маю — його і тебе, то деж мені його пустити.

Моя Лідія підскочила, мов коза, з великої радості тай в одній хвилині перестала плакати. — Дякую вам, дуже дякую — зацбетала, усміхаючись. — Тепер піді сказати се Майкови.

— Скажи і заклачи його до мене! — гукнув я за нею.

Олі і кілька мінут опісля прийшов я вже рішав ся, що маю пілати.

— Чи ти вже остиг по вчерашнім? — питаю його жартом.

— Не горячяв ся тай не остиг — відповідає з усміхом — та сама температура.

— А надумав ся троха?

— Так. Сьогодні їду до Каліфорнії.

— Ов, брате, не спіши ся!

— Чому?

— В Каліфорнії ще більше Ляхів, чим у Вайомінгу. На добавок я хочу обох своїх Ляхів вислати в ті околиці. Най іде золото до золота...

— Чи так?

— Так. Сьогодні обох відправляю з роботи, щоби тебе не сердили. Чи буде гаразд?

Майк повеселішав і протягнув до мене обі руки. — Дякую, — прошептав зворушений, — в таких случаях ніколи вас не покину!

Так скінчилась ся моя перша і послідна сварка з Майком. Двох відправлених Ляхів ще того самого дня пішли собі на чотирь вітри, проклинаючи Майка та заповідаючи свою месть. Ми одначе не звертали тоді на се ніякої уваги, бо кожде було раде, що все так скінчило ся. Радий був я, жінка, дочка, слуги, а навіть і Майк підкручав що хвиля свої невеличкі вушки, що було в него знаком великого вдоволення. В мойй домі запанувала знов давня гармонія. Майк був любимцем всіх.

* * *

І знов минуло пять літ від повисше описаних подій. Час не давав, жите викало. Наша одначка мала вже тоді 17 літ, а Майк був також дорослим мужчиною, котрому мати-природа не пожаліла ні краси ні здоров'я. Крім сего належав він до найбагатших людей в околиці. Мав 5000 акрів своєї власної землі, 1000 штук худоби і околд 25 тисяч готового гроша в банку. Словом, його бажання, стати багатцем, вповні здійснили ся. Був тепер багатим, дуже багатим.

Одної неділі, на початку літа, я сидів з жінкою в садку перед хатою і переглядав часописи. З гостинної світлиці долітала до нас прекрасна гра на гуслях. Се грала наша одначка з Майком. Їх гуслі, начеб плакали і промовляли, начеб тоном оповідали сумну-пресумну історію беззаланного народу. В сих тонах чути було лязку неволі, татарські лихолітя, боеві кличі козаків, часи панщини, і богацько сліз за горя.

— Наш Майк грає українські думи — відозвала ся жінка — а се знак, що сьогодні має щось на серці. Я переконалась, що він лиш тоді починає грати їх, коли сильно зворушений.

— Молоді люди бувають часто зворушені — зажартував я. Їх зворушить що небудь. Впрочім, чв ти не була молодію?

— Чейже я ще не така дуже стара.

— Стара, не стара, та все таки маєш вже 17-літню дочку.

Між тим гра затихла. Жінка почала було говорити, що повіячалась зі мною в 18 літ, що зовсім не признає ся до великої старості і т. п., коли в тім відчинили ся двері гостинної світлиці і вийшов з них Майк з нашою одначкою.

— Щож там, наші музиканти! — гукнув я до них — чи може йдете по платню? Не маю дрібних...

— Так, батьку, — відповів Майк, що тимчасом наблизив ся до нас — ідемо по платню. Я люблю Лідію і прошу вас о її руку.

— Що говориш, Майку? — питаю його. Мені видає ся, що він жартує.

— Люблю вашу дочку, — повторив зворушеним голосом — і прошу о її руку.

— І я його люблю. — додала несміло дочка.

Тепер було вже яєним для мене, о що ходить. Ту не було жарту. Молоді люди, привикли до себе, полюбили ся і бажать повінчатись. Не лучилось нічого незвичайного, та мймо того прийшло воно так ненадійно, що я не міг здобути ся на яку небудь відповідь. Мені навіть на гадку не прийшло ніколи „судиржество“ Майка з моєю одначкою. Ось і притина, що я призадумав ся та призабув, що молодята не так то дуже прямино ждали ся на відповідь. Аж моя жінка пробуркала мене з задуми.

— Чогож ти мовиш? Чейже не станеш сердити ся?

— Зовсім ні — відповідаю — але просьба Майка прийшла так ненадійно, що я забув ся троха.

— Але не маєш ніякого закиду против його пропозиції?

— Найменшого закиду. Навпаки, уважаю Майка за найліпшу партію для нашої дочки.

— Так все гаразд!

Молодята кинули ся обнимати і цілувати мене з великою радістю.

В шість місяців опісля відбуло ся їх віччяне і молода пара виїхала в пошлюбну подорож по Каліфорнії.

* * *

По трох місяцях наш зять повернувся з Каліфорнії і радий та веселий замішав з жінкою на своїй фармі, яка була віддалена 10 до 12 кілометрів від моєї. Та г

на самім вступі стрінув ся з неприємністю. Іменно дізнав ся, що має за сусідів тих самих двох Ляхів, котрих перед шістьма роками я відправив з роботи, щоби задержати Майка. Оба вони поселились на границі зятєвих земель на так званих „гомстедах“ і з мести за обиду почали ділати йому різні пакости. Зараз першого дня донесли слуги, що ті сусіди застріляли йому сім штук худоби. В кількох днів опісля отроїли кілька расових телят, а де далі, то все більше і більше робили шкоди. Псували огорожу на худобу, перетинали колючі дріоти, ломали стовпи, толочили кінями збіжжє на його полі і т. п. Одної ночі запалили терри, від яких згоріли всі будинки і новий дім на зятєвій фармі. Згуб з дочкою лише з великим трудом встигли врятувати своє життя з посеред моря поломів. Майк став ся нервовим і неспокойним, а тоді було спекатись лихих сусідів. Вони в суді і перед карою викручувались, неначе юуни. Не було добрих свідків, ані доказу їх вини.

Так лигчуло ся через два роки. Знеспелений і з роздотереними нервами згуб розпівш покарати їх без суду. Одного дня прийшов до мене післанець від моєї дочки і привіз лист слідуючого змісту:

„Лучилось велике нещастє. Прощу приїжджати до нас сечас. Рішту доповідь Вам післанець, котрий все знає. Ваша Лідія“.

Я зібрав ся безпроваочно, сів на коня і ось що довідає ся дорогою від післанця: Майк почав підсідати на своїх ворогів і зловив обох Ляхів в хвилі, коли намагали ся запалити його шпихалі зі збіжжєм. Тоді він випив револьвер і двома влучними стрілами поповив обох. Родина повиваних вже випіла доволі арештувати війника і отсе кожної хвилі надіють ся „шерифа“.

Мені мороз пішов по тілі, коли післанець все розказав. — Поганя справа — думаю — і чим швидше підганяю коня. Дочка вбігла напроти мене і з плачем стала просити, щоби спішити ся. — Бачу по його очах, що він задумує щось недоброго — додала.

Я вступив до середини і застав Майка при писаню листів. Що робить, Майку? — питаю його.

— Як бачите, пишу.

— Чому ти не приарештував тих двох очайдухів, тільки поповив їх?

— Мій першй спонукав мене до сего.

— Дя чого не втікши, зяки не прийшов „шериф“ арештувати тебе.

— Не маю і не хочу.

— Чому не можеш?

— Щоби не мали мене за труса.

— Глинь, де вже „шериф“ з двома помічниками. Утікши, поки ще час!

— Ніколи не зроблю сего!

Біля дому дійсно появил ся знаменитий мені „шериф“ з помічниками, які прихвчвали на конях. Я виїшов напроти них. В тій хвилині в зятєвм покою гукнув револьверовий вистріл. Я сеччас вернув ся до Майка; за мною вбігла дочка і „шериф“ з одним помічником. Нашим очам представив ся страшний образ. На землі, біля стола, лежав згуб з простріленими грудьми, а з його ранн бухала кров потоками. Коло него курив ся вистрілений револьвер великого калібру. Моя дочка зійшла на сей вид, — ми з „шерифом“ метнулись ся ратувати самозбийника, та все дарма. Він стріляв до себе влучно і віддав Богу душу в протягу двох мінут.

Так отий міг беззаланний зять а ваш земляк — кінчав своє оповіданє мій товариш подорожі. — На його столику найдено два листи, заадресовані до мене і дочки. Було се завіщане, яким значну частину свого майна записував на народні цілі і для своєї родини в старім краю. І отсе ми повертаємо з дочкою зі старого краю, де їздили, щоби доручити запис, кому слідє. Ми відігукали його стару матір і сестру, пізнали Українців та їх жите. З нами їздив також маленький синус покійника, що пролив ся в два місяці по його смерті. Покійний не забув і за него в своїм завіщанні. Просив, щоби (ніколи буде син) виховати його на доброго Українця. „Най любить свій народ, най тямить рідний край батьків своїх!“ — отсе його питомі слова. І ми бажамо не противити ся волі батька. Нехай і син буде щирим Українцем, най іде слідами батька.

Саме тоді задержав ся поїзд. Я приїхав до пілн і мусів розлучити ся зі своїм товаришем подорожі. — Привіте кола до нас — запрошував мене — не забудьте вступити, як по будете у Вашингтон. Мєя дочка іє синком приїдуть за кілька днів з Нью-Йорку, де остали для відпочинку. Дуже вам будемо раді. Ось наша адреса.

Я розпрощав ся зі старим і зійшов з поїзду. Мені довго брєніло в ухах оповіданє Американця і я шептав сам до себе: — се оден з премногих, оден з премногих! Бо скількиж то наших заточених погубає марно в Америці саме тоді, коли їх бажано було близькими родичами, а доля починала усміхатись сь до них? Сей в „майнах“, той під колісми машини у фабриці, а нинішній на доріжках „встах“. Незавидне наше жите

Пятакова сила.

Посвящаю Савві Хмарі.

Ще позаторік в осені задумали ми з старою оженим свого Панька. Пішов я до батюшки, щоб спитати в його, чи вийшли Паникові ті літа, щоб можна було його женити. Взяли батюшка книги, рили ся, рили ся в них, а далі й кажуть: — Нічого, Максіме, з сего не буде. — Як — кажу — нічого не буде? — А так, — кажуть батюшка — не вийшли йому ще ті літа, щоб його женити.

— Як не вийшли? Та же-ж — кажу — баба Параска, що його приймала, каже, що йому вісімнадцятий минув.

— Минув, та тільки не зовсім, — кажуть батюшка. — Підожди ще — кажуть — до того літа, то аж тоді йому стукне вісімнадцять.

— Та може ви, батюшко, не подивилися? Подивіть ся, прошу вас, ще раз у ті книги. Я вже вам — кажу — за се віддачу. Я не спочу, щоб ви для мене даремно трудилися.

Ще раз подивилися батюшка у ті книги таї кажуть:

— Скільки, брате, не диви ся, а таки воно нічого доброго з твого заміру не вийде, бо йому ще літа не вийшли.

— То що-ж се, батюшко, буде! То се не можна Панька й оженили? — кажу.

— А не можна, — кажуть вони — літа ще йому не вийшли.

— Та то, батюшко, може нічого. Хіба — кажу — хто знати-ме, що йому літа ще не вийшли, як ви його й звичаєте? А-же-ж старий батюшка — царство йому небесне! — не одного звичав так, що йому ще й сімнадцять не було, а про те ніхто не знає й по вік не знати-ме.

Але батюшка таки стояли на своєму, дарма, що були молоді.

— Що-ж се тепереньки в світі Божому робити! Та-же-ж — кажу — Прієска вийде сеї осені заміж, як не за Панька, то за когось иншого. Жалко, що така хороша дитина дістанеть ся комусь, а не Панькови... То хоч порайте, батюшко, — кажу — що мені робити?

— В сім ділі ніхто тобі не допоможе, хіба тільки один Архирей, — кажуть батюшка.

— Тільки один Архирей? Ой лишнько-ж мов, — кажу — а сам аж злякав ся.

— Яке-ж тут лишнько? Ти тільки пойдь до нього, впади в ноги й подай йому прошене, то він і дозволить, — сказали батюшка.

— Та як-же-ж — кажу — до того Архирей доступитись? Ще не допустять.

— Не бій ся! — кажуть батюшка — ніхто не має права тебе до нього недопускати. Він всякого до себе допускає: чи він багатий, чи бідний, чи він пан, чи мужик, тільки треба знати годину, коли до нього можна буде доступитись... Та тоби там скажуть.

Оттак мені нараяли батюшка, — вони мені й прошене до Архирей написали, — а на другий день удосвіта вийшов я до міста і там над вечір сів я на машину. Та й страшно-ж було їхати на тій машині, так страшно, що я аж не втерпів, тай вийшов з неї й став біля дверей на місточку. Як гляну я у низ, а земля так і вертить ся перед очима.

— Що, — думаю — як машина отсе та перекиньте ся! Та-же-ж тоді мене одкіне ступніть мабуть на десяток. Ні, пиду — думаю, — краще в середину. Хоч часом і перекиньте ся, то тоді буду в середині, не одлучу далеко.

На другий день вранці приїхала машина до города і я пішов по городі, розпитувати дороги до Архирей, бо мені батюшка хоч і розказували, де він живе, але тут хочби й з якою головою був — не пригадав би, бо куди не глянь — скрізь дорога: і поперед тебе дорога і позад тебе і вправоруч і вліворуч. Розказали мені люди, де він живе і я якраз понав до нього в ту саму пору, як він допускав до себе людей. З мужиків і тільки один і був, а то все якесь пан, батюшка, та якийсь, мабуть, дяк, бо в такий самісний одяг воно були, яку і наш дяк носив — в кафтані. Стою я біля дверей, та бою ся й підступити до Архирей і прошене в руках наготові держу, а сам чогось аж трясусь ся. Коли отсе він сам до мене й говорить... їй Богу сам. Такий добрий!

— А ти — питає — що, чоловіче, скажеш?

Як почув я сє, то й не зогледів ся, як упав я перед ним навколішні. Поблагословив мене Архирей, я поцілував його в руку і дав йому своє прошене.

— Перед Господом одним так вклоняй ся, а перед мною сего не треба робити. Встань, — каже. — Такий добрий!

Встав я, дивлю ся на його й очам своїм не йому віри, що се я стою перед самим Архиреем. Читає він мє прошене, а я все на його дивлю ся; а він мені нічого ніякого за се й не каже. Не так, як наш становий, або урядник. Перед ними стоїш, як треба, а вони усе тобі кажуть: «Я ти стоїш?» А то ще облизни сийма-

ак не по їхньому скажеш. Стою собі і все дивлю ся на Архирей. Коли от-чужу і кажу мені, мабуть, вже як пере-

— Завтра получив мою резолюцію в канцисторії.

— Добре, — кажу, — святний пладиго! — Так називав його якийсь дяк, то й я так називав його. Мабуть йому се подобало ся, бо він знов поблагословив мене, а я поцілував його в руку.

Вийшов я від Архирей і пішов по городі бродити. Ходив я аж до вечора, і як почали до церкви дзвонити, зайшов в одну церкву Богу помолити ся. Та й гарно-ж у тій церкві! Куди оком не кинь — скрізь золоті та срібні ікони. І сльівають добре! Не так як наш старий дяк сльіває, що аж гідко слухати, та ще часом як крикає на всю церкву: «Тришкю! — або там: Терешку! дай-но табаки по-нюхати».

Переночував я в якійсь заїзді, а на другий день почав я розпитувати, де живе тая канцисторія, то се в якого пана не спитаю, то він або візьме одвернуть ся від мене, або сьміятися з мене почне, непаче з дурня. Перший раз на віку побачив я таких людей сьмішних. Тільки одні чоловік добрий і знайшов ся.

— Яка канцисторія? — питає він у мене.

— Та та, — кажу — що у неї можна взяти резолюцію від Архирей.

— То йди-ж — каже він мені — за мною.

Пройшов я трошки за тим чоловіком. Коли ось він мені й каже:

— Отсе та канцисторія, що тобі треба. Йди прямо у сі двері, а там підеш по східних у гору. На горі тобі будуть двері і ти йди у ті двері. Там ти й резолюцію дістанеш.

Возвеселім ся всі разом нині,
Христос родив ся в нищій яслині,
Послїднім віком
Став чоловіком,
Всі утішаймось на землі.

Вийшов я в ті двері, дивлюсь, — східні передомною, та такі широкі, що мабуть десятеро разом пішлоб по них. Пішов я по тих східних і вийшов аж на верх. Дивлюсь, — двері передомною, чисто так, як чоловік той мені казав. Вийшов я у кімнату. Дивлюсь — і тут багацько людей, — ще більш як у Архирей було: усе батюшки та дяки. Деякі сидять, а деякі стоять. Батюшки голосно про щось між собою балакають, а деякі чогось мовчать, тільки два в куточку собі тихенько про щось балакають, та все чогось озираться. Мабуть бояли ся, щоб хто не підслухав, про що вони говорять. Вклонив ся я до тих людей, тільки ніхто на мене й не поглянув, іби то й не до них я вклонив ся. Стою собі біля дверей, та все подивляю ся на ті двері, що були якраз проти мене. З них усе виходив якийсь пан і давав деяким або якусь бумагу, або щось говорив. Ждав я довго, поки-то мені канцисторія видасть резолюцію.

Уже люди почали й розсходитись, а я усе стою, та в руку цілую отих батюшок, що йшли біля мене.

— Здрастуй, старичок! — деякі казали мені.

Коли ось відчинили ся двері і — бачу — з них вийшли якісь старі батюшки з золотими великими хрестами на грудях, та все чогось такі товсті та череваті, дарма, що старі. Я й їх поцілував у руки, та вони мені нічого не казали, тільки сонди, мабуть, вийшло було їм дихати, на собі таке сало несучи. Почали й пани якісь з тих дверей виходити, — деякі в окулярах, — та все такі горді, кому не вклоню ся, то він на мене і не дивить ся.

Стою я, поки зовсім усі не повиходили.

— Що вони там? — думаю. Чи швидко все та канцисторія вийде?

Коли ось тая канцисторія вийде...

— Чого ти, мугир, стоїш тут? — питає він у мене.

Я було розсердив ся, що він мене мугиром обзиває і хтів йому щось сказати, але далі подумав собі: ні, краще мовчати-м.

— Чого ти стоїш тут? — питає він у мене вдруге.

— Як чого? — кажу. Канцисторії опідаю.

— Якої канцисторії? — питає він.

— Чи ти, думаю, дурний, чи що? — та й мовчу собі і нічого йому не кажу.

— Іди собі відсіль, — каже він мені.

— Куди-ж я піду? — питаю.

— А туди, — каже — звідкіль прийшов.

— Так мені треба резолюцію тут узяти, — кажу.

— Завтра візьмеш, а тепер пізно: у-же присутствіє закрилось, — сказав він мені і почав в кімнату замітати.

— Та чого ти стоїш? Іди собі! Говорю тобі — присутствіє закрилось. Завтра приходи! — крикнув він на мене.

— Ну, — думаю — мабуть тут нічого доброго сього дня не діждеш ся! — і пішов я собі з тієї кімнати.

На другий день прийшов я знов до канцисторії, тільки уже зарані. Прийшов — ще нікого не було.

— От, — думаю — щоб отсе зараз канцисторія вийшла, добре булоб!

Коли ось почали сходити пани ті самі, що й учора були, а я все їм низенько вклоню ся.

— А що ти, старина, скажеш? — спитав у мене один пан, вийшовши з другої кімнати.

обізняв ся, іде собі. Я йому вклонив ся, а він і каже:

— Завтра приходи, старина! Завтра по-лучиш.

Нічого робити, треба ждати того „завтра“.

Діждав ся я того „завтра“ і пішов знов до канцисторії. Вхожу, бачу — як і учора й позавчора, батюшок та дяків повно. Знов жду — чи не внесе мені пан резолюції, але він на мене і дивити ся уже не хоче. Ждав я мало не до півдня і ждав би мабуть аж до другого дня, якби не надіслав до мене Господь доброго чоловіка, що виручив мене з бід.

Стою собі я біля дверей, коли бачу — підходить до мене якийсь панчик тай питає:

— Звідкіль, дядьку?

— Звідтіль та звідтіль, — кажу йому.

— А чого-ж се ви тут ждете? — питає він у мене вдруге.

— Я йому розказав усе, як слід. І про те, як пан мене дурив, розказав.

— Віззав мене панчик у сіни тай ка-же:

— Як я бачу, то ви не швидко діждешесь того, чого вам треба. Хіба ви не знаєте, що хто маже, то той швидче й іде. Та воно то — кажу, — звісно, про хто помагає, то той швидче й поїде, та коли-ж мені машинною треба перше їхати, а потім уже возом... Та й не знаю, коли то ще прийде ся їхати, бо чогось пан на мене й не дивить ся.

— Ні, — каже він — дядьку, я зовсім не про те вам говорю: ви мене не розумієте. Ви як хочете швидче дістати

Дав мені панчик той і паперу. Взяв я пятака, обгорнув його папером і пішов знов у кімнату тай став біля других дверей. І панчик за мною увійшов.

Не довго прийшло ся й ждати пана: вийшов він і вінсь якомусь чоловікові метрику, чи що. Вклонив ся я йому і пятака наготові держу. Побачив він за-раз, що я маю щось йому дати та й питає у мене, ніби й не знає чого мені треба, іби перший раз мене побачив.

— А по ти, чоловіче, скажеш?

— Та мені — кажу — треба резолю-цію.

— На брак твого сина? — питає.

— Так, — кажу — ваше високородіє: на брак Панька з Прієскою.

— Е, е, — каже. — Ось я зараз в-несу: — а на папір так і поглядає, іби хоче вгадати, що то ним обгорнено.

— Пішов він у другу кімнату, та за-раз вийшов і вінсь мені мє прошене.

— Архирей — каже — розрішав.

Ось він і підписав ся на твоєму прошені. Віддає його своєму батюшці, то він за-раз і звінчав твого сина.

— Добре, — кажу — ваше високо-родіє; — а сам тичу йому в руки того па-така. Думаю: хоч би віддав швадче в ру-ки, а тоді вже не видереш.

Згорнув він ту резолюцію в четверо, тай дає мені її в руки. Беру я одною рукою резолюцію, а другою пятака йому тичу. Взяв він ті гроші. Мабуть думає, що то срібний карбованець, а я думаю: хоч би швидче від тебе утік. Коли отсе він аж швидко, як кинє того пятака на підлогу.

— Що се? — каже. — Ти мені в ру-ки гроші тичеш? Хіба я хабарник, чи що?

— Чи не хитрий-же ти в біса? — думаю, підіймаючи гроші, та озирав ся, щоб панчик побачити: та панчик уже десь не було.

— Як ти сьмієш се робити? — кричить він.

Я таки не втерпів тай кажу, як мене панчик навчав:

— Не дуже-но кричіть, бо й я буду кричати. Яке ви маєте право кидати мо-нету — царський знак — на землю? Ви знаєте, що там за се може бути?

Як почув він сє, то зараз і примир-нів.

— Ну, ну, — каже він до мене так, ніби ніколи на мене й не гнізав ся: — іди собі, чоловіче, з Богом, а нам з то-бою не приходить ся тут лаятись.

— То-ж то бо й є, що не приходить ся! Ідїть-же і ви з Богом, — кажу.

І пішов пан у другу кімнату, похню-пившись, а я пішов собі у другі двері. Як я виходив, то озирав ся, щоб побачити того панчика, що мені так добре нарав, та щоб купити йому мого річчю; та його щось невидко було. Аж жалко, що його не побачив, а варт би було його побачи-ти, та йому подякувати... Та й розумний-же мабуть він був!

Радий я вертав ся до дому і на ма-шині уже їхати не бояв ся.

Приїхав я до дому, справив речі за панича випив. Щоб йому й тепер до-бре ікнуло ся там, де він тепер оберта-єт ся!

Якби не панчик та не пятакова сила, то може Прієска і не булаб нам невід-кою. А добра вона людина.

Петро Голота.

НА РІЗДВО.

Уривок.

На дворі, бач,
Наступає сьвято,
Тяжко його, друже-брате,
Самому стрічати
У пустині! Завтра рано
Заревуть дзвониці
В Україні, завтра рано
До церкви молять ся
Підуть люди. Завтра-ж рано
Завсє голодний
Звір в пустині, і повіє
Ураган холодний,
І занесе піском, снігом
Курінь, мою хату...*)
Оттак мені доведеть ся
Сьвято зустрічати!

Що-ж діяти? На те й лихо,
Щоб з тим лихом битись...
А ти, друже мій єдиний,
Як маєш журитись,
Прочитай отсю цідулу
І знай, що на сьвітї
Тільки й тяжко, що в пустині
У неволі жити.
Та й там живуть, хоч погано...
Що-ж діяти маю?
Треба-б вмерти, так надія,
Брате, не вмирай!

Т. Шевченко.

*) Над Аральським морем.

*) пізно.

*) борошно—муча

По десяти літах.

„Алеж студінь, студінь!... Дійсно, різдвяний мороз!... Так здоровкалися прохажі на вулиці: тай і ті слова кіндали вони якось притягало, у бігу, бо поперше, ніхто не мав і хвилини часу, а по друге і самі слова були достаточною причиною посміху, бо хто сховався в таку лють вистоявати на вулиці, хотіли і з найліпшим своїм другом. Всякий еспішився, щоб лиш як найкоротше дістати ся між теплими стінами своєї кімнати.

Чуте, як скриплять хрустали снігу під ногами?... Яка се чудова музика для того, хто тишить ся добрими, недіравими чобітьми та спінить домів, до рідні, на Святий Вечір. Навіть дівчонки при санках якось так мило дивенята. А які то райські, усміхнені личка дітей, що товплять ся коло замерзалих вікон, та цікаво визирають на буйний рух і жите по вулицях. Навіть і старі в ради-годи виплинуть крізь вікно, споглядаючи за перелітаючими мимо хати санками.

Святий Вечір. Зорі сяють на небі наче іскри; ліхтарні по вулицях горять; не надто вибагливо пристроєні виставні вікна ясно освічені і прикрашені; то тут то там мигне вулицею смішним мандрівником, а крізь вікна видно по хатах пахучі ялинки, обіпані повною світлом, латків та дешевих прикрас.

Се звичайний, але чистенький дімок, про якого мешканців станемо власне розказувати. Дім сей нічим не різниться від типичних димків по наших містечках, в яких мешкають замовні міщани або ремісники, що змогли собі їх купити по літах довгої, невеселої праці.

„Алеж студінь, студінь!... Дійсно, різдвяний мороз!...“

Була се кремезна, однак вже похвалена літами старого столія, Сосенка, що посмішно відстав з заспаного снігом подвіря; ледяний, цівничий вітер заощадав йому труд зачинювання за собою огорожової фіртки; з лоскотом грівся носом, неначе гіпнуча ся, що хлює у сей великий вечір сьміє ще виставити ся по дворі. Сосенко, немов зрозумівши се, скоренько, затираючи руки, вийшов до тешельної, ясно освіченої кімнати, якої вікна виходили на вулицю. Слова сказані при вході, були звернені до жінки о пару літ молодшої від нього, що власне була занята приготуванням вечері.

Лице жінки поорало численні зморшки, а ціла її стать свідчила про довгі літа важкої праці, боротьби з недовідками, з недолею. А однак годі було уявити собі двох більших суперечностей, сковааних з собою досмертно, як отих двох стареньких. Кожда черта лица Сосенки свідчила про отвергість, але разом і про жемлану волю, що зломити ся, тріснути ся ставляв прут, але не згіне ся ніколи. Що більше, ся його незломність з літами вироджало ся у певного рода впертість, що скорше прийшло до ся йому згинути самому, позволити згинути цілій родині, як відступити хоч на волосочок від раз повязаної гадки. Протівно, з зівалих літній лица матусі ясніла одна безоконечна добросердечність, а остра лінія коло її уст говорила про тихий жал та укріпті на дні серця, певнілакні сльози. Правдоподібно обоє пережили якийсь болючий удар судби; обоє ховали у своїй душі якусь глибоку, криваву рану, яку сам час не в силі був засклепити; старушечко не дозволяло сій рані роз'ятрувати ся, давлячи її своєю жемланною волею — але матусі — видно — не дуже се вдавало ся, і важкі спомини минулого що хвилини викликували важку бурю у її грудях.

„Та се дійсна буря“ — відказала жінка на слова входячого. „Послухай лишень, як вис у комні! Мій Боже, нещасні сі люди, що в отсю мінуту не мають стріхи над головою; що їм мусить дити ся у душі, — днесь, — у Святий Вечір!...“ Вона аж здригнула ся. „Але сідай, татусю, кави сьвіжа і гаряча; глянь, як принадно пахне медівник!...“

Майстер Сосенко пробурмотів щось незрозуміло під носом і сів у своїм скірою вибитім кріслі, на звичайній місці, поміж столом і печею. Жінка примістила ся на старенькій, стародавньому пестрої матерії обитій софі та почала заходити ся коло приготування кави.

Старушки почали їсти вечерю. У кімнаті злягла мертва тиша, переривана едностайним тиканем годинника та мурканням сірої кітки, що власне під'ївши теплого молока, примістила ся на лавочці близько печі і почала лапками виглядувати свою блискучу шерсть.

По вечері закутив майстер люльку, позану жінкою, та сягнув за чаюсенькою, щоб вгледити ся у тайни газетної мудрости. Матуся дріботіла докруги стола, абраючи і відносячи посуду; упоравши ся, сягнула на полицю по молитвенник. Але очі її вже не були в силі розрізняти добре букв; їх притягали вишпалані літніми словами. І вона почала гадати окулярів. Довго не знаходила їх, аж нарешті, найшовши, почала тихесенько сьвіжати:

„Во Вифлеме нині новина,
Пречиста Діва породила Сина.

В ялах сповитий поміж бідляти,
Спочив на сіні Бог необнятий.”

І нараз перестала, почала надслухувати. З недалекої церкові понесли ся повагом звуки дзвона, торжественно залунали у таку зорну ніч і залетіли у їхню кімнату. „Слухай, татусю, дзвонять на Полночницю. Як урочисто гудуть дзвони!“ І мимоволі склала запряцьовані, поморщені долоні.

Віп притакнув мовчки і рівнож пару хвилин вслухував ся в гук розколісаних дзвонів. — „Сьвіжай, мамо, дальше, — сказав по хвилині — се найгарніша колада і я її з всіх найліпше люблю.

І вона опять затягнула старечим, дріжучим голосом:

Ісусе милий, ми не багаті
Золота, дарів не можемо дати,
Но дар цінніший несем від мира,
Се віра серця і любов щира.

Глянь оком ширим, о Божий Сину
На руську землю, руську родину
Зішли й з неба дар превеликий:
Щоб Тя славил а во вічні віки.”

І опять кімнату залігла мовчанка; матуся перестала коладувати і зложила окуляри на молитвенник. Майстер Сосенко не говорив рівнож її слова, потонувши в густих клубах диму. Стрі, невеликі думки роями почали налігати душі старушки; почали, наче остріми кігтями, рвати кусниками стару, незагоєну рану. Кутки її уст задріжали від силою здержуваного плачу. Тривожило, з під лоба поглядав майстер на свою жінку, та сидів непероручно у густих шмарах диму.

Колиб так матуся могла була збагнути, що діяло ся у його душі!

Наконець вона здригнула ся і несміло почала: „Татусю... нинішні минуло власне десять літ!...“

Ві не відізвав ся, лиш стягнув густі, білі брови і звернув свої суворі очі шмарно, майже грізно на стоячу коло нього жінку.

„Матусю! Чому пригадуєш жєні про минуле? Чи гадаєш, що я в силі про се забути? А однак я мучу забути!”

Шорстко, грізно звучали сі слова.

Старушка тихо хлинала.

Його голос був вже лагідніший, як почав говорити дальше: „Чи не можеш погодити ся нарешті з думкою, що ми не маємо вже більше дитини?”

Потраєла заперечуючи сідою головою. — „Колиб вона змерла!...“

Майстер Сосенко важко схилив ся головою на мольотисті руки; по зайшовшим сльозами оці, по судорогах уст, видно було, як спомини так і виривають у його душі, працюють у старечім мозку; спомини давлені силою, а однак все нові, все роздирають стару рану.

Як ясно, як сьвіжо стануло нараз усе пережите перед його очима.

Так, так... Перед десятима роками було зовсім инакше. Тоді він мав ще дитину, свою донечку. Але потім він її втрапив! На віки! Так вмовляв в себе усею силою своєї впертості; сидувал сам себе врити в те протягом послідних десяти літ; вправді немав ніяких доказів про смерть своєї Катрусі, але...

Бо чиж не приходило його батьківському серцю цукнути з жалю, як він бачив, що розвіяли ся всі його горді надії, усі його мрії. Він все мріяв, що ось-ось побачить свою донечку замужем, побачить свого зятя, чесного ремісника, як заробляє на свій насущний хліб у рідному місті, як всі його шанують, поважають. Усе те вишло пустими мріями! Так, він любив свою Катрусу, любив як лиш може любити батько свого одиначку, хотів може і не вмів себе okazaти так, якби ходілось; та ж донька і жінка — се було все, що лиш мав наймілішого на сьвіт! Для них, тільки для них одних працював, гартувал від досвідку до ночи, тільки для них, почавши з малесеньких початків, дороблював ся майна невтомною працею і кривавим потом та довіз до сего, що від кількох вже літ може жити виключно з заощадженого. Катруся непростимо провинила ся; вправді жінка все говорить, що її провини не була ще така велика, що її можна простити, що всему винна тільки його впертість, але... Ні, її провину не мож ніколи простити.

Катруся, його Катруся, ся чудова, золотоволоса дівчина, донька чесного ремісника, що так старанно її виховував, поза його плечима навязала любовні заносини. Се щось нечуваного, небувало у скромнім малім містечку. Але чия любов питає про се, чи залюблені серця звачають на границі, витичені любові маломістечковою моралю?

Любов двайцятілітньої дівчини до вибраного її серця — він був лише звичайним писарем у одинокій в містечку фабриці — мусіла бути покритою як найбільшою тайною, бо дівчина аж надто добре знала пристрасний характер свого батька. Вона знала його гордість на свій ремісничий фак; знала, що він ніколи не згодиться ся прийняти у свою родину „писарчука і фабричного попиача“; вона знала дуже добре і про се, що найлюбійшою мрією її батька було видати її за муж за подібного йому ремісника, се є за століяра.

Майстер Сосенко кляв на чім сьвіт

стоїть і кидав ся наче божевільний, коли відкрив „лайдацтва“ — се його власні слова — своєї доньки. І для залюблених, в виду непогамованого характеру старого, прийшла тепер сумні часи. Бо чиж не мож було збожеволіти з лютої, коли він бачив, що його найгарніший заміри що до Катрусі так нуаждено розбили ся?

Він мав на приміті свого давного челядника, молодого чоловіка, саме в розвіяній житя, доброго походження, та не без цента; сей задумував власне почати варстат на свою руку і глядів за подругою житя. Катруся впаала йому в око та й батько глядів на сей звязок прихильно. Що за гарна з них булаб пара! Молодята моглиб бути лишити ся у нього, зять був би вів дальше варстат, уліпшуючи його після модерних вимог, а він дивив би ся на їхнє щастє, радіючи сам у душі. І нараз його рідна дочка так болючо його завела!

І старий ніяк не міг погодити ся з тим, що стало ся. Колиб матір своєю добротою і лагідністю не спинала була старого, він був би сейчас прогнав свою дочку з хати. Його лишала уся охота до праці, похмуро і люто ходив з кута в кут, та безвинно наставав на доньку, щоб випрела ся любови, яка положила усе її серце. Катруся однак ніяк не могла забути за свого Іваса, якого любила усею сьєюю своєї молоді, палкої душі. І Іван Дубовий відізнав дівчачі тою самою, безоконечною любовю.

Ох, колиб він так міг того накрохмаленого паничка, тоту лялечку з м'якими рученятами, що то не бачили і не знали ніколи ніякої чесної, ремісничької праці, дістати хоч на пару мінут у свої руки!... І тому то з злобною утіхою він викинув небажаного жениха з своєї хати.

Але найгірше прийшло доперва опісля.

Горяча любов, що такою непоборимою силою скувала два серця, не лишала ся без наслідків. У страшний свідомості поповненого ала, Катруся впаала на коліна перед своїми родичами і признала ся до сего. Батько став наче громом раженний. В мить постарів ся о цілі літа. І матери важко защемило серце при сповіді дочки, однак се материнське серце не вміло і не могло на довго відвернути ся від провинившої ся дитини. Але у серця майстра — здавало ся — заверзли нараз усі батьківські почування; холодно дав тепер дозвіл на ненависну йому злук. Для своєї дитини однак від тепер не мав уяв ніодного теплого слова, ніодного погляду. Всі його батьківські почування цукли під страшним ударом — і від тепер Катруся була для нього на віки пропащою.

Він викинув її з хати.

Не менше важко терпіла від сего удару судби, що велів їй так тяжко покутувати за хвилину забути, піжна у глибокій серця щира і чесна дівчина. Вона була вповні свідомо своєї провини — а сею провинною була прещінь тільки її безграница любов до Івасика, до сеї людини, яка — вона вірила в се сьвято — цілковито на ся любов заслужила. І для нєї лишило ся одинокою потіхою се, що материнське серце не відвернуло ся: било для нєї і тепер ще однаковим, як і перешче, чувством.

Іван Дубовий враз з жінкою і дитиною кинув старий край, щоб за снім океаном глядіти долі, яка не судила ся їм у рідні.

Було се власне перед десяти роками, як Катруся, саме на Святий Вечір, прийшла до родичів, щоби перед самим від'їздом до Америки зворушити батьківське серце, виблагати прощення. Дарма! Відійшла, провожена сльозами і благословенством одної тільки матери.

Ось такі образи минулого виринули у душі майстра Сосенки. Вони — здає ся — турбували також ум старушки. І Сосенко пару разів глянув несміливо на жінку, на-пів з завязям, на-пів мило-серно. А вона оберла сльози і німо гляділа кудись, в відаль. Так, їхні гадки були однакові, тільки у нєї горою була сама любов, жалість і туга, а у нього завзятий гнів.

Сосенко не мав більше доньки, не хотів її більше мати. Про се свідчили сі численні листи, писані з Америки, які всі мусіли вертати назад туди, нерозпечатані. Так хотів майстер, при чім завзятий мусів зводити борбу з просьбами, розпучливими мольбами, сльозами і плачем матери. Крадьки перехопити якийсь лист ніколи не поталанило бідній матери. А потім листи перестали приходити зовсім. Старушка не знала нічого, ні про свою бідну дитину, ні про її чоловіка; не знала, чи вони живуть, як їм веде ся, чи щасливі, чи може проклинають долю. І як часто вона нарікала на нещасну впертість свого чоловіка, який однак — вона сего була певна — у найскритіших глибоких свого серця все таї носив любов до своєї одинокої дитини. Колиб лиш так вона від себе змогла в який спосіб еспівостити Катрусу. Але вона ніколи не дістала її адреси, не знала навіть, де її дочка проживає, коли їй вона ще в живих.

І сей спосіб, серед туги матери і

впертості батька прожили старі десять років. Сосенко намагав ся викинути з своєї хати і своєї серця всяку гадку про свою дочку, та і вмовляв в себе, що отсе йому вдало ся. А однак, скільки він і не намагав ся — образ Катрусі, тої солодкої щечетунки, золотоволосого дитятка, ніяк не дав вирвати ся з його серця. У самітні години, в хвилини роздумувань, находили його ріжкоманітні гадки. І тоді він питав себе у болісній гніві: чому мусіло прийти аж таке, чому Дубовий мусів прийти у його щасливу хату, розбурити і знищити його весь тихий рай? Але стало ся — пропало; — треба киче забути! Забути!... лишити ся вірним своїм поглядам!

Скільки терпів його жінка, скільки перепакала ночий — про се він знав надто добре. І нараз якось так було йому, начеб то він був причиною її безнестанного смутку.

Його довга мовчанка додала жінці відваги.

„Ми перешче не прийняли від неї ніодного листа — почала старушка — і от уже пятий рік, як вона перестала зовсім писати. Моя одинака, кохана Катруся! Може давно вже лежить у могилі!... І Дубовий був прещінь чесна людина!...“ І матуся опять почала тихо плакати.

Старому стало якось ніяково. Він почав сьиди і туди сьовати своїм кріслом та увесь так і закрив ся непроглядними клубами тютюнового диму. Але мовчав дальше вперто.

Через се матуся ставала відважнішою, настійчивішою.

„Дубовий був гарна людина — продовжала переконуючим голосом — Колиб він був нечесний, то певно був би лишив Катрусу з дитиною у нужді і соромі, як се робить багато других — чи не так татусю? А однак він сего не зробив і я дякую за те щоденно Господеви.”

Майстер кашельнув.

„Лиши мене в спокою, мамо! Не хочу нічого більше чути про сю історію, бо знова не буду міг спати.”

Але дивно: голос його звучав тепер непевно, майже мягко — а жінка сейчас се спостерегла.

Вона встала і станула перед ним, зложивши наче до молитви, руки. „Татку, не будь такого твердого серця, лишн вже твою впертість, нехай вже раз заговорить твоє батьківське серце. Покажи, що у твою душу мають доступ ніжніші почування — сеж для твоєї одинокої дитини! А мені, старій, немичній жінці здохімеш з серця важку скелю, що гнітить мене від многих літ. Я молю щоденно Господа, щоб вона з за моря подала нам вістку, а тоді... тоді... ти не будеш нещодо, не відтратиш її більше! — покажи, що вмієш прощати — Христа ради, що Його Різду нинька празнуємо!...“

Що се? — майстер Сосенко оберну рукою очі?... Хвилинку мовчав, наче боров ся в душі; опісля простер до жінки руку.

„Бачиш, татусю“ — сказала на-пів з сльозами, на-пів з сьміхом — отсе гарзд; тепер я опять щаслива; щаслива, яка не була вже від десяти літ. Тепер Катруся належить знов до нас і я маю надію, якийсь голос говорити мені, що тепер все буде добре. Господь не може нас так тяжко скарати, щоб забрав до себе нашу дитину поперед нас. Колиб ми її ще хоч раз побачили, — усіх: її, Дубового і золоті унучата, — тоді, татусю, спокійно можемо покласти ся на послідній спочинок. А може їм там і гарно веде ся?... Дубовий був такий чесний і розумний; можливо, що довіз там до чогось великого, бож він як раз на те виглядав. О, татусю, татусю!... колиб ми так ще раз мали між собою Катрусу, наше любе, кохане, золоте дитятко!”

У тихім смутку плакала розжалоблена старовина. Лід, що морозив доси серце батька, розтаив і тепер вона могла вже дати волю своїм почуванням, могла вже вільно говорити про свою Катрусу.

„Таки зараз завтра напишемо. Правда, що так — татусю? — Але... але ми не маємо її адреси!...“

„Я її маю!”

Майстер Сосенко оберну рукою очі.

Але, що се?...

На дворі щось заскрипіло, почули ся неначе чийсь кроки, голосніші, киразніші. Розговорюючи старі не дочули сього шерпу, але тепер долетіли вже до їх ушей і якісь голоси. Здивовано глянули одно на одного і замімили. Відвідали?... Хтоб се міг бути? Відчинили ся двері, старі звернули голови і — несподіваний вид представив ся їх очам.

У відчинених дверях, освітлений сьвітлом висячої лампи, стояв високий муштина у дорогім футрі, з великопанським виглядом. Біля нього тулила ся гарна, богато одіта жіночка, якої очі спочили радісно, але разом і баталюю на лица старушки, а опісля звернули ся на майстра Сосенку. Перед ними товпало ся двос круглолицих розкішних діточок, хлопчик і дівчинка, що широко відчиненими, цікавими очима гляділи рівнож на старушки.

„То тут мешкає наш дідуно! — почав відважно вісім або десять літній хлопчик. — А може тоя мій дідуно?”

— звернув ся він до майстра, подаючи йому малу, товстенську ручку.

„Я називаю ся Олесь Дубовий, а се моя сестра, Оленка, — подай руку Оленко! — а то суть мої татусю і мамуся!”

Молода жінка не була в силі запанувати довшє над своїми чувствами, і з ошклом: „Татусю, єдиний татусю“ припала старцєви до колін.

„Татусю, бачиш: наші діти — наші внуки! Вони вас просять за своєю мамусю!”

Майстер Сосенко глядів то на доньку, то на двох невинних діточок і вони се зділяли, що з його лица уступила так добре відома Катрі зморшка.

„Тату... мамо... се первородне... невинний свідок моєї провини... його вже більше не має... Господь його взяв до себе... Татусю, даруйте своїй дитині, бо лиш тому ми приїхали сюди з Америки, лиш тому, щоб виблагати твого опрощення, вимолити твоє благословенство!”

„Встань, Катре, дороге моє дитя! — промовив схвильований до глибоких старець, пригортаючи її до грудий. — Усе дароване, усе забуло ся — та і ти мені прости, даруй твому впертому батькові о-кажним, нещодоїським серці!”

Вмить молода, заплакана жінка вирвала ся з обнятій батька і кинула ся в рамена хлипаючої матери.

І хто в силі змірити чувства у сьвіт, злучених на ново серцях?...

„Витай і ти, любий сину“ — звернув ся майстер до прибувшого.

„Отже ви нам все простили, тату? — питав Дубовий.

„З душі і серця!”

Оба обняли ся.

Потім витали коханих внуків, цілували їх до безміри, та устискав, радощам, сльозам і втісї не було кінця.

І коли перша повинь щастя проминула, почало ся спокійніше оповіданє.

Як уся рідня засіла кругом стола, а чарка старого вина почала кружити докруги, Дубовий став розказувати про свої пережиті пригоди. Всіляко бувало з початку. З трудом і тяжкою бідою, прибувши в Америку з жінкою і дитиною, роздобув місце післанця і послугача у одной купецькій конторі. Якось одного вечера робив він в приватній бюрі шефа. Сей з похмурим чолом, вглубив ся в касову книгу, та числив, і числив. Наприкінці крикнув:

„До сто грімів! Тут щось не в сьому порядку — або хіба я забув вже зовсім числити! Гей, містер Дубовий, знаєте ви додавати? Перечисліть не отсе же рахунок.”

„Я вчинив його волю — продовжав свос оповіданє Дубовий — і мені вдало ся викрити одну укриту, фальшиву позизицію у книзі.”

„А тут — кажу до шефа — видно навіть радированє!”

„Бачите — його старече око не могло так легко доглянути фальшованя.”

„А, прокляте — закликав мій шеф, отямивши ся по хвилині остоваїня.”

Містер Дубовий, ви не с тим, чис місце тут заступасте. З вас с знаменний, бастрий купець і бухгалтер.

„Одним словом — говорив дальше Дубовий — мені поталанило винайти у касових книгах великі, з рафінованим спритом, укривані ошуства в некористі шефа, та відчинити його очі на них. Шеф мій був більше практичним купцем і в тяжких бухгалтерських позиціях не міг легко визнаати ся.

„Винуватий касієр зістан відправлений і покараний, а я в коротці обняв його місце з початковою платнею 5000 доларів в рік.

„Коли перед пару роками, — продовжав свос оповіданє Американець — мій бувший шеф звинув сьвій інтерес, а на його припорученє став купецьким директором злучених тартаків у Пітсбургу, з платнею, що у двос перевесняє мою першу платню. На сім естїм і добре платнім становищи позістаю я до тепер.”

Батько Сосенко усміхав ся вдоволенний, та признав ся, що його се дуже тішить, що колишній марний писарина є його зятєм; бо такого блискучого становища звичайний ремісник не бувби ніколи заповнив його допні.

Матуся Сосенко додала, обіймаючи повним гордоїм поглядом свого зятя, що вона завсїгда прочувала, що він зайде високо — і тому то вона все йому сприяла.

Катруся однак сказала скромно: „Чи ви могли навіть-припускати, аби ваша дочка віддала своє серце якомусь негодяви?!”

„Катруся майже гинула з туги за родичами — кінчив Дубовий свос оповіданє. — А позаяк ми усяке дальше писанє листів уважали за зовсім безсудочне, а хотіли впевнити ся, чи ви живете ще та як вам веде ся, тому і порішили найпростіше: їхати до вас. А нашу споділку хіба ліпше не відсвяткуємо, як засьїнавши разом найкрасну руську коладу...”

І усі щасливі зложили руки, а з усіх їх понесли ся поважні звуки прастаїсні:

Бог предвічний
Днесь народив ся...

З відомаго авторова

КАЛЕНДАР.

Січень.

в.ст.	Дні	Руські свята
5	Четвер	10 муч. в Криті
6	П'ятн.	Навеч. Р. Хр.
7	Субота	Родж. Христ.
8	Неділя	Собор Бог.
9	Понед.	Стефана перв.
10	Втор.	Муч. в Ником.
11	Середа	Діт. уб. в Вафл.

НОВИНКИ.

РОДИМЦІ! При святкуванню Різдва не забудьте за своїх страйкуючих братів в Вестмореланд навіт! Поможіть нещасним бідолахам!

** Розмет Р. Н. Союзу за місяць Грудень мин. року платити член на ціле помертне \$1.25, а на половину помертнього 72 цнт.

** Нещасне, приключене. Стефан Хандон, літ 28, походив з Галичини, села Корчин, повіт Стрий, дня 16. грудня при роботі в фабриці цукру в Джерзі Сіті з невислідженої причини упав з одного фльору 3 фльори в долину так нещасливо на якісь залізні триби, що відразу страпив пригрозність. Мучив ся ще 16 годин в шпиталю. Слова до своїх краянів не промовив вже, ані не пізнав нікого і так закінчив життя. Погослося ходить поміж робітниками, що його зіпхнув в долину „бос“ цукровий. Цукровий трост певно схоче заляти причину смерті сего чоловіка, щоби не платити відшкодованя, однак, ахас ся, се йому не вдасть ся.— Слідством занялись найблизші краянн, покійного, як К. Кирчів і В. Турелчак, у котрого він мешкав. С. Хандон не належав до жадного товариства ані організації, та полишив в краю жінку і маленьку дитину.

Запшуйтесь до Р. Н. Союзу. Союз платить в разі смерті 1000 дол.

** До чого доводить надмірне п'янство. В понеділок латвійських Різдва, 26-го грудня м. р., Николай Петрик так пив в салоні одного Німця в Перт Амбою, що опісля запровадили його до дому на пів живого. По дорозі вдер ся і впа на землю і тим собі ще доправив. В кілька годин потім всі нашіпкн в роді страшноі ропи пустили ся йому устами і носом і так помер. Николай Петрик знаний був як налоговий піяк, до церкви не ходив ніколи, ддятого і християнського похорону не міг мати. Походив з села Пашова, пов. Лиско, Галичина. Лишив в краю жінку і кількоро дітей, літ мав 46.

** На пам'ятник Т. Шевченка в Києві зібрано доси на Україні 69.816 карбованців. Полтавська земська управа зібрала на ту ціль в жовтні 344 карб.; до міської управи київської надіслано в жовтні 743 карб. На останніх земських зборах новомосковського повіта (на Катеринославщині) ухвалено 100 карб. за допомоги на пам'ятник Шевченка. Складки на пам'ятник пливуть навіть з найбідніших кругів. Служба київської земської губ. управи зложила на ту ціль 25 карб. 20 копійок. — А у нас!.. От ліпше і не гадувати!.. Ми на все маємо, на все нає стати — лиш на пам'ятник найбільшого Сина Руси-України не маємо ні центів!.. Бо і на що? За нас зложать другі — а ми волимо хотіяти і марного нікіля дати тому, що стоїть — за барою! О, честь вам патріоти!..

** Нова секта. Часописи доносять, що в місцевості Восоке Мито, в Чехах, утворила ся нова релігійна секта. Члени її не пють, не курять і ненавидять женщин. Супружество у тих сектарів заборонене. Жити по лісах, а цікаво, чим живлять ся ці диваки!

** В Англії, коло місцевості Болтон перед пару днями стала ся страшна катастрофа в майнах вугля. З невинтованих причин наступила експлозія газів, в хвилині, як майнери зійшли під землю, щоб почати працю. Вибух понищив усі проходи, відтинаючи майнерам втечу, а на домір злого козальня почала горіти. Згинуло 322 майнерів. Добути до тепер трупи сьт страшно пошарпані і покалічені. Над копальнею відбувають ся роздираючі серце сцени серед згромаджених тисячів вдів і сиріт.

** Оноді в Ньюарк, Н. Дж. тамошня поліція арештувала цілу, знамениту організовану шайку, що доставляла дівчат до домів рознусти. Члени були переважно самі Поляки, а-шефом був Владислав Янковскі. Шайка оперувала переважно на славянських балях, до заводила знайомами з дівчатами, які опісля всякими обітницями зводили а зорога чесноти та віддавали в руки шайкалів. Подіція говорить, що жертвою сєї обрідлай шайки вляло около 200 славянських цвчат. Ось ще один доробок і хосен з лашої американської патріотичної роботи. Тому позір дівчата. Найліпше однак булоб, щоб вся наша свідома суцільність стало боютовувати всі „о-

славлені „баді“, та старала ся всіми способами незримим відчинити очн на їхню властиву моральну і матеріальну користь.

Добр. В. Гришко, редактор „Шершеня“ просить нас оголосити слідуєче: Веіх інтересованих повідомляєт ся, що поетійна адреса д. Ірини Січинської, сестри героя Мирослава Січинського, під час її побуту в Злучених Державах, с. с. до 15-го січня 1911 р. є слідуєча:

Miss Irene Stychynska,
c/o B. Hryshko,
439 No. 6th Ave., Scanton, Pa.

СПРОСТОВАНЕ.

В 52-ім числі, в оголошеню жертв на прив. укр. гімназію в Рогатині, через недогляд вкраса ся мала ошибка: іменно пропущено, що збірку уладжено в Рочестер, Н. Й., та гроші відіслано до рук Комітету приватної української гімназії в Рогатині.

ЖЕРТВИ НА СТРАЙКАРІВ В ВЕСТМОРЕЛАНД КАНТІ, ПА.

За почином д. Петра Лопачека, родом з села Горожана велика, Галичина, а мешкаючого тепер під 66 N. 6 стр. Бруклин, на голодних страйкарів-Русинів в Вестмореланд канті жертвували отсі добродії: С. Левичський 2 дол.; по 1 дол.: О. Стеткевич, К. Кирчів, А. Гела, А. Цурковський, А. Савка, о. Н. Підгорецький, М. Смакула, Гр. Литвин і Іван Ковач; по 50 цнт.: А. Шостак, С. Гладкий і М. Микитишин; по 25 цт.: П. Гладкий, С. Гавичин, А. Баран, Гр. Савицький, І. Мирун, Ст. Васильчук, В. Ромців, Ф. Мулка, В. Сенюк, Т. Яворський, П. Гаврилів і В. С.; Д. Мармаш 10 цнт. — Разом \$15.60.

Жертводавцям в імені нещасних сердечне Спасибі! Хто слідує?..

ЖЕРТВИ НА ПРИВАТНУ УКР. ГІМНАЗІЮ В РОГАТИНІ.

Низше підписаний зібрав поміж знакомими в Нью Йорку на приватну Русько-Українську Гімназію в Рогатині: Петро Шавінський 4 дол.; Іван Король 2 дол.; по 1 дол.: Стеф. Стишовський, Варвара Хомин, Марія Третяк і Марія Когут; Іванна Сивуляк 50 цнт. Разом \$10.50.

Петро Шавінський.

РУХЛИВИЙ ДІМ.

Власне видано і розіслано чудовий календар на сітну Йосифом Трінером, загально звісним фабрикантом Трінера Американського Еліксіру Гіркого Віна. Представлено на сім календари ціле заведене, почавши від мурованих пивниць аж до чудових офісів та лабораторій. Кождий департамент сего дому є повний життя і руху. Календар сей є літографований в кількох барвах і незвичайно точно показує внішне уладження поодиноких кімнат. Пішли ся всякому примірник сего календара за попередним одержанем 10 центів в почтових марках. Пишіть до:

JOS. TRINER,
1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Ми опять звертаємо увагу наших читачів на виріб, що тішить ся заслуженою славою від 40 літ.

Кождий рід або сорт товарів, який давав найбільше вдоволенє через 40 літ, мусить бути найліпшим до купованя для кожного.

Славний сорт тютюну NAVY є таким виробом. Вже близько пів столітє був він улюбленим родом так до куреня як і жути. Він є перворядним сортом асного подовгасто крайного тютюну в Америці, а його популярність є справедливо заслужена. Нехай наші читачі, котрі ще доси не уживали сього знаменитого тютюну, який є одним з найлучших родів великої американської тютюнової компанії, спробують його. Коли се зділають, будуть вже уживати його постійно.

З тютюну NAVY можете робити знамениті папіроси. Множество бібулок (паперців) дистанете з кожного, недопускаючою ані вохкості ані пороху, паккою.

ПРАВИЛА ДЛЯ ЗДОРОВ'Я.

Хочаячи бути здоровим, наші природні звички говорити: держи голову холодною, ноги теплими а травленє правильним. До сих правил можемо доложити лиш отсе: удержуй в чистоті так внутрішні як і зовнішні органи травленя. Головним жадаєм є точне травленє. Майже кождий звик давати своему жолудку більше праці, як той мігбн подолити. Се є причиною всіх наших забурень, з яких є найбоденнішим: страста апетиту, чутє тяжкості по кождій їді, здутє і обструвня; В таких случаях уживайте сейчас Американський Еліксір Гіркого Віна. Він прочистить Ваш жолудок та внутренність і скріпить Ваші органи травленя. Се є знаменитий лік підчас усіх непраправильностей органі травленя, нервовности, беззвичний бої голови, ревматичний біль, часову або хронічну обструкцію. По всіх дотсторках.

JOS. TRINER,
1333—1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Українсько-руська преса.

I. В АМЕРИЦІ.

а) Сполучені Держави:

1. „Гайдамаки“, часопис для укр. робучого народа в Америці, орган укр. тов. „Гайдамаки“, виходить в Нью Йорку. Передплата в Сполучених Державах 1 дол. Адрес: „Haydamaka“ 639 E. 11-th St., New York, N. Y.

2. „Душпастир“, церковно-народна газета. Виходить раз на місяць і коштує 1.20 дол. Адреса: Rev. Zachary Orun, 821 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

3. „Свобода“, часопис для руського народа в Америці, орган „Р. Н. Союзу“ виходить в Новім Йорку що тижня в четвер і коштує в старім краю 2 дол. в рік. Адреса: „Swoboda“, 184 Hudson St. New York.

4. „Союз“, часопис для руського народа в Америці, виходить що четверга і коштує на рік 1.50 дол. Адреса: „So-juz“ 166. East 4th St., New York.

5. „Шершень“, просвітньо-наукова і літературна часопись. Виходить що тижня в четвер і коштує до всіх країв 1.50 дол. Адреса: „Szerszen“ 439. N. 6th St. Scranton, Pa.

б) Канада:

1. „Канадійський Фармер“, вістник політики, економії, літератури і господарства. Часопис для руського народу в Канаді, виходить що тижня в четвер у Вінігері і коштує 1.50 на рік. Адреса: „The Canadian Farmer“ P. O. Box 3081. Winnipeg, Man. Canada.

2. „Новий Край“, Орган Товариства руських фармерів в Канаді. Виходить 3 рази на місяць і коштує річно 1.50 долар. Адреса: „Nowy Kraj“, Box 136, Rosthern, Sask. Canada.

3. „Ранок“, релігійно-народна часопись виходить що два тижні. Адреса: 479 Stella Ave., Winnipeg, Manitoba, Canada. Річна передплата 50 цнт.

4. „Робучий народ“, орган укр. фціалістів в Канаді та Злучен. Державах. Виходить раз на місяць. Передплата 1.50 дол. на рік. Адреса: „Robotichyj Narod“, 135 Stephen St., Winnipeg, Man. Canada.

в) Бразилія:

1. „Зоря“, виходить що другий четвер в Куритібі. Адреса: Rua konselheiro Baggrodas Nr. 104. Річна передплата 2 дол.

2. „Прапор“, народна часопись, виходить що другий тиждень в четвер в Прудентополіс. Адреса: „Prapor“ Prudentopolis, Parana, Brazil. Річна передплата 2 дол.

II. В АВСТРО-УГОРЩИНІ.

а) Галичина:

1. „Зеліничини“, орган українських зеліничників, виходить 20. кожного місяця у Львові ул. Городецька ч. 99. Адреса Адміністрації: Відень, VI Zenta-gasse 5. Річна передплата 4 кор.

2. „Земля і Воля“, орган укр. соц. демокр. партії. Виходить що тижня у Львові (ул. Академічна 8) і коштує 4 кор. в рік.

3. „Господар і Промисловець“, орган Краєвого Союзу господар.-молочарського в Стрию, виходить кожного 15. в місяці і коштує річно 1.50 кор.

4. „Громадський Голос“, радикальна політична часопись, виходить що середа, Львів, ул. Коперника 17. Передплата річно 4 кор.

5. „Господар“, часопись рілничача для хліборобів руських земель, виходить що місяця. Адреса: Перемишль, Побереже ч. 1. Річна передплата 3 кор.

6. „Дзвінок“, ілюстрована часопись для дітей і молодіжн, виходить у Львові (ул. Мохнацького 12) два рази на місяць і коштує на цілий рік 6 кор.

7. „Діло“, виходить у Львові (Ринок 10) що дня крім неділь і свят і коштує на рік 32 кор.

8. „Економіст“, місячник економічно-господарський, орган „Краєвого Союзу ревизійного“, виходить з кінцем кожного місяця у Львові (Ринок 10) і коштує річно 5 кор. разом з додатком „Самопоміч“.

9. „Записки Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові“, (українських наукових журнал) виходить що два місяці книжками по 15 аркушів. Львів, ул. Сувінського 17. Річна передплата 12 кор.

10. „Літературно Науковий Вістник“, виходить книжками по 12—15 аркушів що місяця у Львові (ул. Сувінського 17) і коштує річно 12 кор.

11. „Місіонар“, а додатком „Місіонарчик“ виходить в Жовкі що місяця. Річна передплата 1 кор. 20 сот.

12. „Молода Україна“, орган „Українського Студентського Союзу“, виходить раз в місяць у Львові ул. Сувінського 17 і коштує річно 4 К.

13. „Народна Часопись“, дневник, Львів, ул. Чарнецького 12. Річна передплата 10 кор. 80 сот.

14. „Народне Слово“, ілюстрована, популярно-просвітна, політична й літературна часопись, виходить що вівторка, четверга і суботи. Адреса: Львів, ул. Академічна ч. 8. Місячна передплата 1 кор.

15. „Наш Голос“, суспільно-економічний місячний орган У. С. Д. П. Австрії і У. С. Д. П. Росії. Річна передпл. 6 К. Адреса Ред. і Адм. Львів, ул. Кадецька 8.

16. „Нива“, часопись посвячена справам церковним і суспільним. Виходить у Львові (ул. Коперника 36) 1-го і 15-го кожного місяця. Річна передплата 8 кор.

17. „Основа“, християнська часопись для руського народа, виходить 10 і 25-го кожного місяця у Львові, пл. св. Юра 5 і коштує річно 3 кор.

Видас і відповідає за редакцію о. Ярослав Левинський.

18. „Письмо з Просвіти“, орган Товариства „Просвіта“. Виходить раз у місяць. Адреса: Львів, Ринок ч. 10. Річна передплата для членів тов. „Просвіта“ 2 кор., для нечленів 3 кор.

19. „Подільське Слово“, орган Русинів-Українців, виходить кождої п'ятниці в Тернополі ул. Міцкевича 3 і коштує 8 кор. річно.

20. „Перемиський Вістник“, орган перемиської народної організації — виходить що два тижні в Перемислі, Побереже, Франц Йосифа ч. 1. Річна передплата 4 кор.

21. „Правничий Вістник“, виходить чотири рази до року. Львів, ул. Сувінського 17.

22. „Прапор“, орган українського народнього учительства в Галичині. Виходить 5, 15 і 25. кожного місяця в Коломні, Фах почтовий Ч. 3. Передпл. 8 К.

23. „Праця“, українська соціалдемократична часопись, виходить раз на два місяці в розмірі 2—3 арк. великої вісімки у Львові ул. Театинська 17 і коштує в Галичині 4 кор.

24. „Руслан“, дневник. Львів (ул. Осолінських ч. 11.), коштує на рік 20 кор.

25. „Самопоміч“, популярний додаток до „Економіста“ виходить з кінцем кожного місяця у Львові, Ринок 10 і коштує річно 1.20 кор.

26. „Свобода“, політична, просвітна і господарська часопись, нац.-демократичного напрям, виходить що четверга у Львові, Ринок ч. 10 і коштує на рік 4 кор.

27. „Учитель“, орган Рус. тов. педагогічного. Львів, ул. Мохнацького ч. 12. Виходить 5 і 20 кожного місяця і коштує на рік 6 кор.

28. „Часопись для спілок рілничних“ (по українській і по польській) видає раз на місяць Бюро Патронату для спілок ошадности і позачок при Виділі краєвим у Львові (Палата соймова). Річна передплата 3 кор.

29. „Наша Школа“, Науково-педагогічний журнал. Орган Тов-а „Учительська Громада“ у Львові. Виходить 4 рази на рік. Передплата 12 кор. Члени Тов. дістають безплатно. Редакція і адміністрація: Львів ул. Сувінського 17.

30. „Господарська Часопись“, орган краєвого тов-а господар. „Сільський Господар“ виходить у Львові, Ринок 10. — 10 і 25. кожного місяця і коштує річно 4 кор.

31. „Підгірська Рада“, орган політич. тов-а „Підгірська Рада“ в Стрию, виходить 1. і 15. кожного місяця і коштує річно 2.50 К.

б) Буковина:

1. „Борба“, український соціал.-демократичний робітничий орган, виходить кожного 1. і 15. в Чернівцях ул. Шкільна 6 і коштує 3 кор. на рік.

2. „Громадянин“, радикальна часопись на Буковині, виходить в Чернівцях (почтовий фач ч. 15) 10. 20 і 30. кожного місяця і коштує 4 кор. річно.

3. „Наменярі“, орган вільної організації укр. учительства на Буковині. Редакція: в Станівцях горішних н. Чер. Адміністрація в Мамаївцях нових. Передплата 6 кор. на рік.

4. „Народне Богатство“, часопись суспільно економічна. Вістник Союзу руських хліборобських спілок на Буковині „Селянська Каса“, виходить кожного другого четверга в Чернівцях (ул. Панська) ч. 33) і коштує 1 кор. 60 сот. на рік.

5. „Народний Голос“, виходить два рази на тиждень: в середу і суботу в Чернівцях ул. Панська 33 і коштує річно 4 кор.

6. „Хлібороб“, видає Рада культури краєвої для воеводства Буковини. Виходить 5 і 20 кожного місяця в Чернівцях, ул. Петровича ч. 2 і коштує 4 кор. в рік.

7. „Ранок“, орган православних дяків виходить в Меренячах п. Ростокі (Буковина) кожного 1. і 15. і коштує 6 кор. а в Росії 3 карб. річне.

в) У Відня:

1. „Вістник державних законів“, передплата 8 кор. річ. Виходить у Відня: K. k. Hof und Staatsdruckerei.

2. „Робітники у фабриках тютюну“, орган фахового союзу робітників і робітниць, занятих у фабриках тютюну, виходить раз у місяць у Відні (Wien XVI) Kreitznergasse 31. Arbeiterheim) і коштує річно 2 кор.

3. „Чорна Рада“, двотижневник. Виходить 1. і 15. кожного місяця і коштує річно 5 корон. Адреса: Wien, XVIII. Gentzgasse 21.

г) Угорщина:

1. „Наука“, духовна, научна й суспільна часопись для угро-руського народу, виходить що тижня в четвер. „A. Nauka“ szerkesztoesegenek Ungvar (Rakoczi utca 34). Річна передплата 8 кор.

2. „Недѣля“, поучаюча й господарська ілюстрована часопись для угорських Русинів виходить що тижня. Адр.: „A. Nedelya“ kiadohivatalanak Budapest, IV. Egyetem-utca 4. Передплата на рік 3 кор.

III. В РОСІЇ:

1. „Записки Наукового Товариства ім. Шевченка“ у Києві, передплата на рік 6 руб. Адреса: Київ, В. Володимирська ч. 23.

2. „Наше Дѣло“, журнал присвячений сільській і робітничій кооперації, в часті по українськи виходить двічі в місяць у Києві, Воздвиженська 1 і коштує на рік 4 руб.

3. „Рѣда“, газета політична, економічна і літературна виходить що дня, крім понеділків. Київ, ул. Велика Пилвальна ч. 6. Річна передплата 11 руб.

4. „Рідний Край“, з місячним додатком „Молода Україна“, українська часопись виходить раз на тиждень у формі тижневника журналів 8—16 сторінок у Києві, Благовіщенська ул. ч. 97. Річна передплата 4 руб. з додатком 5 руб.

5. „Рілля“, хліборобська ілюстрована часопись, виходить що два тижні в Києві і коштує річно 5 кор.

6. „Село“, щотижнева ілюстрована популярна часопись для селян і робітників, виходить у Києві, ціна на рік 2 кор. 50 с. Адреса редакції: Літературно Науковий Вістник, Київ, Велика Володимирська ч. 28.

7. „Світло“, укр. педагогічний журнал для родини і школи, виходить раз в місяць в Києві, і коштує річно 4 кор. Гроші посила 71 до „Української книгарні“ в Києві, Безаківська 8.

8. „Світлова Зірниця“, щотижневник, виходить в с. Пенківці Подольської губ. Ціна на рік 3 руб. Адреса редакції: Ст. Ярошенка Подольської губ.

9. „Хлібороб“, місячник присвячений справам кооперації і сільського господарства. Виходить в Харкові в українській і російській мові. Ціна на рік 1 р. 50 л. Адреса редакції: Харків, Московська 10.

10. „Українська хата“, літературно-науковий ілюстрований місячник, виходить у Києві, ціна на рік 4 руб. Адреса редакції: Київ, Бульварно-Кудрявська 16.

11. „Дніпрові Хвилі“, українська часопись виходить в Катеринославі двічі на місяць і коштує річно 3 р. 50 к. Гроші посилаги на адресу: Катеринослав, Проспект, книгарня Е. Лозинського для редакції „Дніпрових Хвиль“.

Крім сего виходить ще одна чужомовна часопись, що заступає інтереси нашого народу, яку повинен передплачувати кождий інтелігентний Русин а то: „Ukrainische Rundschau“, яка виходить у Відні що місяця і коштує в Австрії 6 кор. річно. Адреса редакції і адмістр.: Wien, Gersthof, Masserschmidt gasse 30.

Вказівки для тих, що пишуть до редакції: 1) Коли маєте що донести своїй часописі, робіть се скоро і висилайте безпроволечно. 2) Пишіть коротко; собі і редакторови часу заощадите. Передовсім опясуйте що стало ся, а пусті слова лишіть. 3) Пишіть ясно, не пишійте олівцем, лиш пером. Короткі реченя. 4) Не пишійте „вчора“, „колись“ і т. п. але подавайте день і дату. 5) Річ найважніша: Не пишійте ніколи на обох сторонах паперу, бо складачам але з такого шматка складати. 6) Подавайте своє імя, назвиско і адресу. Непідсаних листів редакція не приймає до друку, а підпису не виявить.

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ НА ПРИВАТНІ УКРАЇНСЬКІ ШКОЛИ В ГАЛИЧИНІ!

СПРАВИ „Р. Н. СОЮЗА“.

Попровитель і почетний член Р. Н. С.:
Іх Преосв. Стеф. Сотер Ортинський,
перший руський Єпископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С.“ на роки
1910—1912:

Духовний управитель:
о. Мих. Балог, R. 9, Box 8, Butler, Pa.

Председатель:
Дмитро Капігула, McAdoo, Pa.

Місто-председателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-председатель:
Іван Мартон, Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Теодозій Лабовський, Box 76, Jersey
City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський, Box 76, Jersey
City, N. J.

Касієр:
Алексій Шаронь, 524 Pine and
Franklin St., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог, Whiting, Ind.
Евген Гвоздик, Scranton, Pa.
Теодозій Каськів, Newark, N. J.

Радні:
Іван Глова, Shamokin, Pa.
А. Стефанович, Ambridge, Pa.
Й. Ялечко, Ramey, Pa.
С. Митренко, Olyphant, Pa.
В. Левчик, Elizabeth, N. J.
А. Добощ, Lansford, Pa.

Організатор:
Ілько Моранець, 1441 Emma Street,
Chicago, Ill.

Редатор:
Оск. Стеткевич, 184 Hudson Str.,
New York, N. Y.

Управитель друкарні:
Константин Карчів, 184 Hudson Str.,
New York, N. Y.

Головна Канцелярія „Р. Нар. Союзу“
находиться під числом 123 Sussex
Str., Jersey City, N. J.

ВСТУПАЙТЕ ДО Р. НАР. СОЮЗА!

„Руський Народний Союз“ — приймає членів до 45 літ життя.
Вступне ціна літ.

Р. Н. Союз платить:
В разі смерті члена класу „А“ (ціле посмертне) \$1,000.00.
В разі смерті члена класу „Б“ (половину посмертного) \$500.00.
Посмертне за жінку або мужа члена класу „А“ \$400.00.
Посмертне за жінку або мужа члена класу „Б“ \$200.00.
Посмертне за дітя від \$15.00 до \$300.00.
В разі утрати: а) обох очей, ніг, або рук \$1,000.00, б) одної руки, ноги або ока \$200.00.
Безплатно родина в шпиталю божевільних. Союз платить що року родині \$150.00.

Хто хоче вступити до Союзу, мусить написати також до братства, яке належить до Союзу.

ДО ВСІХ ВП. СЕКРЕТАРІВ І ОРГАНІЗАТОРІВ ВІДДІЛІВ Р. Н. СОЮЗА.

Звертаємо отсім увагу пп. Секретарів, щоб не прислали декларацій без вищевказаного свідчення лікарського, яке знаходиться на другій стороні декларації, позаяк такі не будуть прийняті. Члени понад 43 літ, мають пред'явити метрику або який инший доказ свого віку.
Рівнож при вищевказаному декларації просимо на те уважати, щоб на декларації було подано, на яке посмертне член хоче належати, перекреснувши слово ціле або половину посмертне (ого), кілько має він і його жінка літ, імя жінки або якого иншого члена родини, імія того, кому член записав посмертне. Секретарі мають уважати, щоб член записав, якої єсть віри. Не вистарчає сказати, що член єсть Русин або руської віри, бо так ми маємо вже кілька.
Член, котрий не зміє писати, має зробити на декларації пером знак хреста, уміючий писати має підписати ся власноручно на обох сторонах декларації.
Місячні сиривоздані т. є. друки на жовтих картках, як також адреси нових членів просимо відправляти і присилати враз з деклараціями і розметом.
Від Головного Уряду
Р. Народного Союзу в Америці.

Ч. 1599. КВІТ \$100.00
на сто доларів. котрі п. Юрко Вайда отримав як надзвичайну допомогу за нев. слабкість з Головної Каси Руського Народного Союзу в Америці.
Шамокін, Па. 10. грудня 1910.
Юрій Вайда.
Від місцевого Уряду Руського Народного Союзу в Америці. Відділ 24.
Стефан Кроніак преде.,
Калман Заяць секр.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

Порт Джервіс, Н. Й. Братство сьв. Арх. Микайла, від Р. Н. С. 198. повідомляє всіх своїх членів, що дня 15. січня 1911 відбуде ся в галі під р. кат. костелом Пр. Діви Марії (50 Бол стр.) річний мітинг, на котрім буде справоздане старого і вибір нового уряду. Невиявивши ся член заплатить 50 цт. а урядник 1 долара кари. — Д. Потятинський преде., М. Баран секр.

Оборн, Н. Й. Братство сьв. О. Николая, від Р. Н. С. 38 подає до відомості, що річний мітинг відбуде ся дня 15. януара 1911. Нових членів буде приймаати до Братства без вступного а до Р. Н. Союзу після статута. — Юрій Фалат пр., П. Шевич і Френк Родко кас., Емілія Саварин секр.

Джерзи Сіті, Н. Дж. Братство сьв. О. Николая, від Р. Н. С. 4 подає до загальної відомості членам так місцевим як і з околиці, що річний мітинг відбуде ся дня 15. січня 1911 о годині пів до третьої по пол. в церковній галі Грін і Су-секс стр. Кождий член має явити ся бо хто не явить ся, заплатить 1 дол. а урядник 2 дол. кари. Справоздані і вибір нового уряду. — Н. Пупчик пр., В. Глива кас., Гр. Підліпчак секр.

Скрентон, Па. Братство Успенія Пр. Богородиці, від Р. Н. С. 123. подає до відомості, що мітинг будуть відбудувати ся кождої третьої неділі в місяці, в церковній галі (сьв. Волод.). Річний мітинг відбуде ся 15. січня. Кождий член повинен прийти. Невиявивши ся член буде суспендований, довгуючий до бр. каси буде виключений з Р. Н. С. Вибір уряду на 1911 рік і справоздані з 1910 року. Нових членів буде приймати ся без вступного до братства, а до Р. Н. С. після статута. — В. Грудель пр., С. Телішак кас., І. Тарас секр.

Міннеаполіс, Мінн. Братство Успен. Пр. Богородиці, від Р. Н. С. 194. повідомляє своїх членів, що котрий не заплатить або не прийде в свій час місячного, в другім місяці буде виключений з братства і Р. Н. С. — Н. Мандзен пр., Ю. Даргай кас., А. Савицький секр.

Дюмейна, Н. Й. Брат. сьв. Юрія, від Р. Н. С. 160. подає до загальної відомості всім своїм членам так місцевим як і позамісцевим, що піврічний мітинг відбуде ся дня 15. січня 1911 р. Нових членів буде приймати ся без вступного а до Р. Н. С. після статута. Невиявивши ся член заплатить 50 ц., а урядник 1 дол. кари. — Яків Притика преде.

Пітсфілд, Масс. Братство сьв. Дмитрія, від Р. Н. С. 150. подає до відомості, що мітинг відбуде ся 15-го січня 1911, на котрім кождий член мусить явити ся. Член, котрий не явить ся на мітингу, заплатить 50 ц., урядник 1 дол. кари. Мітинг розпочинає ся точно о пів до 2-гої по подудию. — Ник. Щербань секр.

Перт Амбой, Н. Дж.

В перший день Різдвяних свят в суботу дня 7-го січня с. р. відбуде ся в Перт Амбою представлення сценічної ораторії:

„Ніч Вифлеємська“
на декіт нашій галицькій гр. кам. Церкві.

В представленні сьм виступає до 40 осіб. Аматори доложили всіх зусиль аби се представлення випало як найгарайше і вдовалило всіх пребувших.

Сим оголошенем щиро запрошує ся всіх Вп. Родимців в доколичних плеїзів, а певно не позалують, бо мило переведуть сей вечер.

Галія Никодима 752 State Str.
Початок точно о год. 8 вечер.
Режисер: п-і Ю. Звонинська
Учитель хорів: п. Ох. Лаврів.
Від заряду Драматичного Кружка.

Позір!

Дня 7-го січня 1911. конгтавські Русини відіграють прекрасне Рождественське представлення п. з.:

„Вертеп“

в словенській школі. Всі коляди відіспіває місцевий хор під діригентурою п. В. Савицького при акомпаніменті музики. Просить ся о численну участь!

Початок о 7-й год вечора.
Вступ 50 цт жени 25 цт. дияи 10 цт
КОМІТЕТ.

Позір!!!

Члени читальні ім. Маріїна Шашкевича в Пітсбургу, Па.

відіграють другий раз

„УБІЙНИКИ“

мелодрама в 5-ти діях а 11 відсценах
в неділю, 8-го січня 1911 р.
в галі „Просьвіта“ 7-ма улиця

ОСОБИ:

Гарасим, деру-війт	М. Поляк-Олешкевич
Гаска, його жина	Юлія К. Штокало
Гришко, їх син	М. Керичевий
Василь, приймак	П. Грошко
Яким Багрі, жонатий господар	Ф. Волчок-Кульчицький
Настя, його жина	Т. Густ-Кульчицька
Марія, їх дочка	М. Костиняк
Десь, парубок	А. Лавинька
Семко, вартівник	М. Урбан
Іван, присажений	А. Дитир
Трофим, присажений	А. Лавинька
Гершко, коршмар	Г. Варунок
Павло, сільський дідусь	Посиф Стасини
Судя	Іван Д. Кульчицький
Лікар	С. Волчок-Кульчицький
Швадар	Ф. Волчок-Кульчицький
Секретар	С. Березицький
Сьвідомий	Т. Дашинич-Кульчицький
Кат	Іван Вдовик
Гайдуки	С. Качинич-Кульчицький
Староста весільний	А. Лавинька
Сьвахи	Іосиф Стасини
Дружки	М. Крайчик
	М. Густ-Кульчицька
	М. Пасифа
	М. Пастирчак
	М. Волчок-Кульчицька

Чудові нові декорації з під пензля п. Гр. Кузнецвича, як також совісне вивчене штуки аматорами дають запоруку, що кождий відійде домів вдоволеній.

Запратас ся усіх Русинів і Русинок з Пітсбурга і околиці.

ЦІНИ МІСЦЬ: 50, 35 і 25 центів.

Початок точно о год пів до 8 ої вечер.

КОМІТЕТ ЧИТАЛЬНІ.

ПОШУКУЄ ПОСАДИ

Дяк іспитований, з добрим голосом, уміючий учти і провадити хор, вести школу і улажувати представлення.

Teodor Tomasz
228 Fair Str. Trenton, N. J.

Поможіть нещасному наліці!

Дістаємо з просьбою о оголошене слідуючу „Відозву до руських сердець“:

Дорогі мої Товариші і Товаришки!

Здоровлю Вас, мої дорогі Братя і Сестри і прошу вислухати моєї горької просьби. Находжу ся в дуже критичнім положеню. Уже близько п'ять місяців, як тяжка недуга, ревматизм, прикувала мене до ложа болізни. Перебуваю на ласці чужинців в Slavonic Immigrant Society: 436 West 23rd Street, New York. Бачу, що для мене нема вже иншої ради, тільки вертати в свій рідний край, де живе моя жина і четверо нещасливих дітей. Розкоди ся о те, щоб в який спосіб роздобути шифкарту. Як мої родимці не скинуть ся по кілька центів на сю шифкарту, то прийдець ся марно пропадати адалека від моєї любі родини.

Молю Вас, дорогі Братя і Сестри і всі чесні укр.-руські Товариства, не дайте мені загинути, поможіть своєму брату-Русинові, нещасному каліці! Я ще в Америці не довго, заледви 10 місяців. Бог допустив на мене тяжку хворобу і я приневолений жеряти помощи від своїх родимців. Прошу Вас, благаю! Зложіть ся по пару центів мені на шифкарту, а я буду просити милостиво-го Бога, щоб хоронив Вас та заступив від подібного невинного положення. Згляньте ся, мої любі Земляки, як вже не на мене, то хоч на мою бідну жінку і нещасні діточки! Поможіть мені ради Бога!

За всі ласкаві датки я вже Вам наперед щиро-сердечно дякую і остаю з глибоким поважанєм і правдивою вдячністю

Іван Хомич.

Р. С. Хвальну Редакцію „Свободи“ прошу укліне, щоб була ласкава приймати всякі, хочби найменші датки, на свою адресу, с. є. Svoboda 184. Hudson St., New York, N. Y.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО ДО РУСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПОЗІР!

ПОЗІР!

Русини із Mt. Carmel, Pa. і онолиці!

Дня 15. Січня 1911 р. відбудуть ся в руській парафіяльній школі в Mt. Carmel, Pa. в честь і пам'яті 50-их роковин смерті незабутого нашого Ковзаря
ТАРАСА Т. ШЕВЧЕНКА

Великі Вечерниці

з отсю програмою:

1. Вступне слово, про значенє Т. Г. Шевченка для народа руського, — виголосить о. В. Сподітакевич.
2. Відчит про житє Тараса Шевченка
3. Деклямації: із Шевченка і Руданського
4. Привіт „Новому 1911 Рокови“
5. Представленє театральне

„ДВІ СЕСТРИ“

комедія в 3-ох актах, — відіграє місцевий дружок драматичний

6. Пісні народні
7. Коляди

відіспіває місцевий руський хор

ПОЧАТОК О ГОДИНІ 7-й ВЕЧЕР.

Всіх, у кого ще не заммерло щире руське серце, запратас сердечно на ці вечерниці

КОМІТЕТ

Заходом читальні „ПРОСЬВІТИ“ в Сиракуз, Н. Й.

Відіграють представлення

ВИФЛЕЄМСКА НІЧ

слідуючі ОСОБИ:

І. Вербович	О. Шеремета	Г. Болнар
М. Куріца	І. Шеремета	А. Надяк
П. Парибусе	Ф. Явчик	І. Гарасим
Н. Крук	Н. Романишин	М. Пинняк
Д. Мацко	А. Петруняк	А. Гарасим
Ц. Ткачак	Г. Митар	Д. Пастух

Упратас ся усіх Родимців міста Сиракуз як і з инших околичних плеїзів, щоб як найчисленнійше явили ся на сьм представленю, бо на нїм можна буде почути також гарний спів тутешнього хору.

ПРЕДСТАВЛЕНЕ ВІДБУДЕТЬ СЯ 7-го і 8-го СІЧНЯ 1911 Р.

ВЕЧЕРАМИ О ГОД. 7.30.

КОМІТЕТ.

Віча в справі Фонду ім. Адама Коцка.

Олифант, Па., 27. грудня 1910.

День 26 грудня лишать ся довго в нашій пам'яті. Того дня іменю прибула до нас Вп. Добродійка, Ірина Січинська, щоб загріти нас, і запалити любов до нашого рідного а поневоленого брата в Галичині.

Хоч пізно, бо ледви пару днів перед її приїздом ми вистали про се повідомлені, однак завдяки добродію комітетови скликано віче, всіми можливими способами давано людям про нього знати і вони надсподівано численно послухали голосу вічевого дзвона. Простора галія руської школи заповнилася битком.

Віче отворив місцевий священик, о. І. Сендецький промовою, виголошеною з молодечим запалом. Председателем зборів вибрано п. Ю. Хляпка, а секретарями пп. Стеф. Сисака і Д. Хомина.

Найперше уділено голосу добродійці І. Січинській; в довгий, бо майже годинний бесіді, вона представила нам усі „галицькі гаради“, про котрі ми вже трохи призабули за довгим побутом в Америці. Вияслюючи опісля всіх наших героїв, що погибли за волю робучого люду та усіх трупів, що впали через лицюку самоволу, перейшла бесідниця на послідні події на львівськїм університеті. І пліли огненні слова про кров А. Коцка, про послідну жертву малого Михася Коханчика. Нарід слухав з напруженою увагою. Здавало ся тунтуй зірве ся могоча буря народного гніву і понесе нас бодай духом до вітчизни, щоб враз з своїми братами станути до завзятої і рішучої борби. Як на початку так і при кінці своєї промови, бесідниця сердечно поділювала за співчутє та моральну і матеріальну поміч, оказану Мирославом Січинському.

Слідуючий реферат виголосив д. Максим Хомин. Хто чув його бесіду, мусить признати влучність і силу бесідниці в умілім змальованю неодолимого народа в Галичині, нашого пробудження, борби на полі просвітнім і економічнім з одної сторони а з другої нашої незгоди і заради москвофіліз. На тлі таких обставин, до яких прилучив ся гнет зі сторони Поляків, мусів вийти местник, що згладив шефи краю, великого покровителя польської шляхти. Бесідник зазначив дальше, що так, як чужі народи шанують і цінять своїх героїв, так і ми повинні пошанувати нашого героя, Мирослава Січинського. Кінчаючи, вівзав присутніх до щедрих датків на фонд, на який власне д. Січинська збирала. Президія покликкала до збраних жертв: о. І. Сендецького, І. Коцана, Н. Кісільовського, І. Савчака та М. Турка. Усього зібрано \$49.55.

З черги наступила деклямація пп. Стефанії Шопей „Казка наших днів“.

Третий реферат виголосив д. Гр. Мрпало з Скрентон.

Бесідник гумором та палкою козацькою бесідою викликав у слухачів велике одушевлення і зацікавлення.

Характеристичну поезію про Січинського віддеклямував д. Николай Біляк з Скрентон, відій таки свій власний твір. При кінці забрав слово о. Левинський з Скрентон і своєю бесідою доповнив усіх попередних референтів, звзаючи наш загаль до праці і пожертвованя для свого народа. Зазначу ще, що відіспівана пісня на нуту „Небо і земля“, котра розкажує про атентат Січинського, викликала веселий настрій між вибраними. Всі о. І. Сендецький, так як відкриваючи віче представив д. Січинську і її родину, як одну з найдіяльніших родин в краю, так само і на останку подякував їй щиро за піднятий труд. Серед патріотичних пісень замкнено збори і наріз розійшов ся домів, споминаючи свою рідню в старім краю, ободренній на душі та з надією на ліпшу долю для своїх земляків.

Присутний.

ДАРОМ дамо Календар на 1911 рік кождому хто надішле свою адресу і 6 центів (марками) на пересилку. A. MASLAK 525 E. 6th Str. New York.

Многая літа!

(Образок з життя руських буршів).

I.

Образок з життя руських буршів... чернече ласкавий читач, засміється сирим голосом і виставить смиренно підписаному свідомству на Кульшарків або до Деблінгу. Де в нас бурші, хто їх видає? Не сьміє ся, ласкавий читачу, ми Русини такий поступовий народ, що ми все маємо... Ти не подумав би навіть, що ми так багато всего маємо, не змирившись би ти навіть, куди то наші Русини не блукають, в яких то краях руський дух не живе? Всюди а всюди! В Закарпатті, Бомболю, Альжирі, між червоними, чорними і зеленішканими людьми, на суші і на морі... всюди а всюди найдеши наших Русинів... Спитаєш Індія, Негра або кого небудь хочеш, чи він не бачив Русина... О есеа, есеа! бачив, бачив!... Ближче він тобі в відповідь і підскачить на десять разів... я бачив доктора з самогоського Відня... Так, так, ласкавий читачу, сам Відень достарчав багато Русинів, що покінченню студій йдуть до Бомболю, Альжирів і т. д. закладають руські коледжі, бо в Галичині і так за багато рук до роботи... І жис руський дух всюди а всюди! І буршів своїх ми також маємо! Правда, ласкавий читачу, що не носять вони подібно як німецькі бурші маленьких шапочок, хоч би навіть синьожовтих, що не фехтують ся тай не мають порозтинаних від шпатель лиць... але чия тільки з того бурші славіть? Бурші уміють же добре горло мастити каляфонією хоч би навіть в роді Abzug-ів або Lager-ів... а ще що найліпше — людий помпувати. — То само уміють і наші руські бурші а ще недавно мучив мене професор математики (з котрої слава Богу — мало що лишило ся в моїй голові), що коли в трикутнику дві часті подібно і третя вже допасується. Ту саму конклюдію прикладаю я тутки і вірю, що за кілька літ будемо мати вже буршів, котрі цілком допасують ся до німецьких буршів і фехтують навчати ся, і синьожовті шапочки надівають... Будеш бачити, мійний читачу, що хоч я не пророк, а все таки умію часами децю проповідати. — Але поки що, я беру олівць і малюю образок з життя наших теперішніх буршів без шапок і порозтинаних лиць.

Ото маємо перед собою комітату так десь на Alsergrund-і, в котрій стоять декілька застелених білими скатертями і прикриті чистою посудиною. Коло стола ситить вже два руські бурші і ждуть на страву.

— Овва, чому-ж бо та Пелі не приносить нині борщу... вже би час, а ту слянка тече... зловив ся оден з буршів, котрого всі звали невідміняючим ся іменем „Панок“.

— Пожди, пожди, панок, уговкував його другий, котрого знали всі під іменем — даруйте за слово — „Скот“.

Читач цікавий однак знати, що то за особа та Пелі з Alsergrund-у, звідки вона навчила ся варити борщ і чому бурші мали такі імена? — Все має свою причину — сказав якийсь філософ — так само і тутки. Пелі була то старша, зажила Швабка, котра з давен давна годувала руських буршів; можнаб сказати, вона була свідком витворення класу наших буршів. Що її не один з руських буршів вже напам'ював, не заштанувши за місяць або два за обід і давши „драка“ — се річ певна, але Пелі, хоч не раз на то нарікала і відказувала, а так зжила ся з руськими буршами, що розстатись з ними не могла. Бурш варити — навчила ся вона вже давно а давно з прищипу, який дістала від одного руського бурші, а знаючи, що се одлюблена страва всіх Русинів, варила його буршам два рази на тиждень, за що удостоювалась від них пісень:

„O Peri, hold und schoen wie eine Rose!“

Розумієть ся, що стара Швабка пригадувала собі по тій пісні свої молоді літа і хвалилась на радість буршам, яка то з неї колись була красавиця і кільком то вона женихам поприщипала носи.

Достоюваємось „Панок“ — був се руський медик. Все сьмілий рік студіював він ту медицину, хоч своєю дорогою не зробив ще з неї ні одного Vorgruefung-a. Батько, заможний міщанин з Поділя тьчав ся на него тільки мід, надіючись, що ще небагом приїде його синок домів — доктором. Але синок vulgo „Панок“ не пішов ся; в білярді грав, вправдав ся в преферанс і „короткі“ а на його утах все можна було стріпати слова: „от панок з мене тай тільки, гроший як сьмі“.

Тому то називали його всі Русини Панок тай Панок... Другий наш знаменитий сценарист „Скот“, — був се мужичина рослий, мий тарний. І він був медиком вже ось-ось рік і от сьміло лущив ся в іспити над „Панком“, що знав тай три Vorgruefung-и і казав чини черного ригорозно даю сь е розвинути не мож ліш

нем тіла зачала ся витворювати в ній повільність і отжкілість, когрі відбивалась в усіх його рухах так дуже, що Русини пераз говорили „а то ледчий як скот“ і слово „скот“ стало буршови другим іменем. — Коли я тебе, читачу, познакомив з першими головними особами нашого образка, Пелі внесла ваду, а з неї понеслась „аки благовоннос кадило“ вони борш.

„O Peri hold und schoen wie eine Rose!“, засьміяв оден з буршів і погласкав Пелі по під бороду. Стара Пелі засьміялась, тай нудь дальше пригадувати подвиги з своїх молодечих літ. А бурші тимчасом заїдали як найсмачніше, перериваючи від часу до часу оповіданя Пелі цісено: „O Peri hold und schoen...“

Бурш іменем Скот набрав вже для себе другу тарілку борщу, як війшов ще оден Русинець іменем Насікомий.

— Ов, Скоте, ти вже другу тарілку змітаєш? — спитав Насікомий.

— Овва, відозвав ся з негодованем Скот — страх не люблю, як мені насікомі до борщу лізуть...

— Но, по, не каліч ся! видихай здоров... відповів Насікомий і сів до стола.

Насікомий був з фаху правником і належав до класи досить працюючих людей... До буршів, причисляти його ніяк не можу. Вправді голова його, а зглядно горло уміло багато видержати, але другий прикмет буршівських він не мав, так що не можу приложити до него методи подібності трикутників і з одної часті конклюдувати на подібність другий.

— А де дів ся клінікер, що його так доводило нема? — спитав Насікомий буршів, набираючи собі борщу.

— А хто його там знає — відказав Скот — звичайно приходять на обід перший а нині прощав...

— Не бій ся, не бій ся — промовив Панок — не дарує він Пелі обідую...

Клінікер — пята особа нашого оповідання, належав також до родини руських буршів. Він ходив, а зглядно був записаний на медицину вже п'ятий рік, а іменем „клінікер“ прозвали його Русини тому, що за п'ятилітній час медицини, він не бачив клініки ані разу. За то вправдав ся клінікер в другій галузі науки себ-то в грі в білярд і був в тім напрямі одною з найзнаменитіших сил.

— Ага!... знаєш Скоте — клікнув Панок — що наша „баштик“ хора?...

— Та де? спитав з недовіром Скот... що їй бракує?

— Запалене легких... вже тиждень...

— Звідки знаєш? — спитав Скот.

— Звідки?... я ходив вчора до неї віддавати довг...

На сі слова засьміяли ся на весь голос Скот і Насікомий, а дальше не видержав і сам Панок.

— Що сьмієть ся — каже Панок — а панок, гроший як сьміть... не міг би віддати довгу?.. Ну, а коли не вірите, то скажу вам правду. Приходжу вчора до „баштик“ пожити п'ятку, а ту каже мені служниця, що „баштик“ не приймає нікого, бо хора. Я думав, що служниця дурить, тикаю їй в руки останніх — які були в мене — дві шістьки, а вона таки при своїм, що не може пустити, бо „баштик“ лежить без памяти.

— А ти їй багато винен? — спитав Скот.

— Дурити, як на п'ятку, двадцять п'ять ринських. А ти багато?

— Також двадцять п'ять — відповів Скот.

— Ну згода, то мп собі рівні, зацмошні!...

— Цікава річ, чи клінікер не пішов нині до неї, бо він мені гадував, що хоче „баштик“ натягнути — сказав Скот.

— Еге, туди дорога! — відповів Панок — піде бідний з „квітком“ а на останку, він її і так не мало натягнув...

„Баштик“, про котру бурші говорили, була се стара, заможна Швабка, мала на Негпал-і свою каменичку, в котрій від часу до часу перемешкували Русини. „Баштик“ була особою доброго серця, тай поживала Русинів по кілька або і кільканайцять злр. Бували такі, що віддавали, але більше було таких, до котрих належали і наші три бурші, що не почувались до того обов'язку. Правда, що впоминалась вона за гроші часто, чого бурші дуже не любили, але то не багато помагало.

Пелі подала вже давно печеню і Mehlspeise а бурші покінчили обідати і збирались до відходу.

„O Peri hold und schoen wie eine Rose“ засьміяв диким голосом Панок.

Adieu Пелі, клікнув на прощане Скот, як двері розтворились і влетів Клінікер. Лице його, звичайно бліде, горіло. Новина! клікнув він.

— Що сталося? — спитали бурші.

— „Баштик“ умерла! — клікнув з радістю Клінікер.

— Умерла?... Многая літа! — клікнули весело бурші і затянули на дяківську нуту гімнею многолітствію...

А на постелі на Негпал-і лежала з двома сьмічками в головах „баштик“ і усьміхалась... Чи може тому, що сьміталась від идячих руських буршів такої славної трини?...

Лаврін.

МИХАЙЛО УГОРЧАН,
руський характеризатор
виповідає різні українські і польські костюми на представлени і характеризує по низьких цінах. Замовлення приймає що найменше на 8 днів перед представленням.

641 E. 11-th St., 2nd floor, New York.

Повідомпене.

Повже я зложив вже урля секретаря єпископського і пароха катедрального, длятого прому всіх, котрі мали які небудь зносини зі мною, не слати більше жадних листів на адресу 821 або 816 N. Franklin Str., Philadelphia, Pa., доки не повідомлю о своїм місці пробування.

З поважанем
о. Василь С. Гриван.

На дохід гр. нат. церкви Покр. Пресв. Богородиці В McADOO, PA.

відіграють руські аматори в неділю, дня 8-го січня 1911 р. в церковній салі на W. Bleine Str.

ТЕАТРАЛЬНЕ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

СИРОТИ

образ драматичний в 4-х актах зі сьмівами.

ОСОБИ:

Роман, молодий господар	п. Михайл Поступак
Галля, його жінка	п-і Анна Поступак
Мартуся, їх доня, має літ 5	п-а Юлія Яно
Овни, вїт в громаді	п. Іван Прудун
Семен, сусід Романа	п. Петро Новий
Марійка, дівчина, сусідка Романа і Галі	п-а Анна Баволяк
Антін, парубок	п. Іван Шквір
Анна, дівчина	п-а Марія Капітула
Микитей, поліцейський	п. Антін Шквір
1-ий циган	п. Мах. Ковальчук
1-ша циганка	п-а Марія Баволяк
2-ий циган	п. Григ. Ковальчук
2-га циганка	п-а Анна Логінов
3-тій циган	п. Василь Баволяк
Стара циганка	п-а Марія Яно
Кривий, дід	п. Михайл Чаклош
Остап, провідир діда	п. Михайл Бурдин
Дідусь прощака	п. Іван Барнаевич
Давид	п. Ілько Бурдин
Хлопець	п. Михайл Янкович

Парубки і дівчата.

52-1

Рекісер і дріфент хор п. Григ. Пипюк.

Початок о год. 7-ій вечір.

Ціти місць лише 25 цим. і 10 цим.

Всіх Русинів і Русинок з McAdoo і околиць запрошує ся на се велике представлення:

КОМІТЕТ.

ЦІНИ І ПРАВИЛА ОГОЛОШЕНЬ В „СВОБОДІ“.

1) ОГОЛОШЕННЯ БІЗНЕСОВІ, які йдуть довгий час (від 3 місяців до року) платять ся згідно спеціальної тарифи, яку інтересовані дістануть на окремому листочку.
2) За 2-ю або 3-ю разовою ОГОЛОШЕННЯ БІЗНЕСОВІ по 3 цим. від слова за кожний раз.
3) ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ, які зміщують брацтво і товариство належать до Р. Н. Союзів поминає ся безплатно один раз в рубриці „Риз в Відділах Р. Н. Союзів“.
4) ОГОЛОШЕННЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ПРЕДСТАВЛЕНЬ І БАЛІВ по 2 цим. від слова для брацтва і товариства належать до Р. Н. Союзів, а для товариства належать до Р. Н. Союзів по 4 цим. від слова.
5) ПОПУЛІЗУВАННЯ ОСІВ І РОБОТИ по 3 цим. від слова за найменше 10 слів.
6) КОНКУРСИ ПАРОВИХ І ВАГІВ по 3 цим. від слова.
7) ПРОГНОЗИ ЦІН ЖИВЦІВ по 10 цим. від слова за найменше 10 слів.

8) Огласовування в „Свободі“
1) Наказується за огласовування мусити бути прислана в огорі та в члості. В протилупні разі, огласовування безплатно на поліцію ся. Наказується за дрібні огласовування можна присилати також поштою марками.
2) Кожде огласовування мусити бути в редакції на тиждень перед датою виходу того числа часопису, в якому воно має бути поміщене. Огласовування телеграфом не приймать ся.
3) За зміст огласовування або за відвечальність огласовуючого ся в часописі фірма редактора не приймає ніякої відвечальності.
4) Кожде огласовування, або в яким сль обходжено-б ся в тій фірмі, яка огласовує ся в нашій часописі, мусити про се сьчас повідомити редакцію, а коли податі достаточні докази онуства, вилить ся огласовування мусити бути в редакції до того часу, доки не доведеть ся, що онуство пожити до відвечальності.
5) Редакція має право відкинути або перервати яке небудь огласовування, на подачних причинах.
6) Редакція має право ждати від фірми або мезаніти осіб, щоб прислали докази, що ведуть сьмі бізнесу месо в дісно зможе додержати того, що обіцяють в огласовуванні.
7) В огласовуванні мусити бути тільки правда. Редакція має право відкинути всяке підірване огласовування.
8) Огласовування мусити бути писані пером, вразно і на одній сторінці паперу.
9) За дрібні огласовування редакція не виставляє ніяких пожитовань.

Одинона заірцево уряджена

ДРУКАРНЯ „СВОБОДИ“

атрудняє добре вишлюкнений друкарський персонал, посідає найновішій машини, а також різномодні гарні черенки і прираси.

Виконує

всякі друкарські роботи

точно, гарно і по низьких цінах.

Впов. Родичів, як тожє Відділ і член Р. Н. Союзів пожити в великих друкарських роботах удавати ся лише до своєї друкарні „Свободи.“ — Адрес:

184 Hudson Street, New York, N. Y.

Поір Братства!

Роблю всі братські річ якнайліпше і найкрасше, а заплата-матеріалу за дуже приступний ціна і за роботу гарантую. Продаю книжки і на жадна востаню ціна.

Бісм доводиться членом Р. Н. Союзів. Прот в тужки: удавати ся до своєї білї адрес:

STEFAN KALAKUKA
215 Merrick Court, Scranton, Pa.

Петро Ярема

руський погребник

вишлюкнений на всілях, християн і наші друзі: албанці

115 Ave. A, NEW YORK, N. Y.

Телефон Orchard 2564

Хто не уміє говорити по англійськи

а хотів би мати доброго помічника до науки, нехай купить собі

Русько-англійський ТЛУМАЧ

Сторін 256. Тверда обкла. Ціна 60 центів. Гроші виставлять враз з вивченням, через шкільний або почтовий марками.

Замовляти у:
And. Sawka, 62 Greene St., Jersey City, N. J.

ВАЖНЕ ДЛЯ РОБИТНИЦЬ!

Руське бюро Праці. Перевірний вилити уділи ся жондичи по прелатих плівках і реставрантах. Дієтат потреба авра. Плевни до вавору. Шлатя добра, а правна порода безплатна. — Просимо ухвалити до нас в доіллях справ.
Е. Стефанов і Мих. Угорчан, „New Manhattan“ Employment Agency, Tel. 5484 Orchard
161 E. 4th St. New York City

Русини Німбурга! чи ви знаєте, що гроші — то сила?

Старайтесь дізнати та шітати складати свої ошадності в стоїтій Банку на розі ул. Carson-a і 14-ої. Сей банк є одним з найстарших і найкращих банків, що цілкомно забезпечує Ваші ошадності. У нас складають ся гроші церковні, братські, сирітські і ж. Кожний, що має у нас гроші, отримує на банках виліт стоїтійх контролорів.

Продаємо корабельні карти на найліпшій ліній, а гроші до краю висилаємо по поштовим курєр

German Savings and Deposit Bank
Cor. 14th & Carson St., South Side, Pittsburg, Pa.
H. B. Pet, през. А. П. Міллер, кас. Ол. Бучак, ур. банк.

METALLIC HEELS AND COUNTERS

Металеві овдаси і запатки. Для найкращої, камейної, фармерів і всіх, що робить прагати роботи зробиши їм СТАЛІ.

Ласкі і не турати до прирєзання. Вилаток ворєска. Ваш мілкаючий, до переробки, злоті. Кожний шевц! Нам їх наложити або доізнати їх враз з шобвем у Вашому місті.

Пам'ятайте до книжочку в котрій доізнати більше

UNITED SHOE MASHINERY CO.
Boston, Mass.

НА РІЗДВО!

ХРИСТОС СЯ РОДИТЬ — СЛАВІТЕ!

Нема в цілім році доізнаний часу післяти дарунки до наших родичів і знайомих — як Різдво Христе.

Найкращий дарунок на то велике свято, сьмі ілюстрації.

ДОВРІ ОТСІ ЕНИКІ

Велика Біблія старі і новий завіт 1070 стор. новою чистю українською... \$1.25
В гарній шкільній обкладі (Marocco) соло-ти обкла... \$2.50
Житє Ісуса Христа в обр... \$1.50
Утрєк на цілий порозаний рік... \$1.00
Вечерня на цілий роковий рік... \$1.00
Богослужєня Різдвства, Обряни Р. Н.
1. Хр. і Богоявлення... 50 ц.
2. Колєди, щєрїки і піснї йорданські... 30 ц.
3. Колєди на Різдвство Христово... 15 ц.
4. Обряни і піснї, черновий і востанї... 15 ц.
5. Колєди лаврєнським друком... 15 ц.
6. Калєдєска піснь з нотами 748 стр. обр... 75 ц.
7. Колєднік, збір піснї і колєд і повєнєна на адвєнт в обряні... 49 ц.
8. Збір піснї набоїдєх... 1 дол.

Молитвенники.

Бог наєжда мой, в кістий обр... в обр... \$2.00 дол. Та сьма в шкільній обр... \$1.50 дол. Та сьма в шкільній обр... \$1.00 дол.

Молитвенник християнської родини, найкращий нині, що не було 184 сторін, 242 різних молитов, акаїсїа, вїтань, а сль богослужєня, черновий, лаврєнським друком, на кожне свєтє, 37 піснї і 60 обряні — окремє для мущин і дам, вєсїт, обр. в цілєтє а в фєврєлєм... \$1.50 дол. В шкільній обр... \$2.50 дол.

Шопки — Вертепи

в найкращій обр... по 25 ц., 35 ц., 50 ц., 75 ц., 1 дол. і 2.50 дол. — Тьстєвий паїр на Різдвство. Наїр вєсїтї класи в гарних обр... ками, тьтєв в ковєртіш 20 ц. а 50 ц. в ковєртіш 1 дол. — Постєр на Різдвство і Новий Рік, тьтєв 25 ц.

Кутарка руська або руська варєня в двох частях... \$1.50 дол.

Хотєть ще більше книжок, вилити сьмі нині по нашій Великій Біблії, який даром висилаємо.

НАША АДРЕСА

RUSKA KNYHARNIA

650 Main St. Winnipeg, Man.

ДІПРОМ

мапу Америки і Нанади

дамо кождому, а з заїплє нам кілька адресів своїх „Важко“ 2-центову марку на перєпак.

Просимо адресувати:

DEUTSCH BROS.

319 E. HOUSTON ST. NEW YORK, N. Y.

Книжки

які можна дістати в друкарні „Свободи“:

Америка... 15

Борба клас і чому робітничі організують ся... 15

Вєсєла книжочка з обр... 35

В (Старім і Новім крає)... 25

Дєдє про зєвірєтє... 30

Ємігрант... 15

Жовїр... 10

Журвалі... 10

Житє, зарібки, організацій і т. п. в Союз. Дєр-кавах... 15

Зуб за зуб... 10

Коротка Історія Русь... 10

Капітал і праця... 15

Казка про Жидів... 15

Книжка рахункова... 50

Мєрїє... 10

Многострадалий народ... 25

Навернений грїшник... 20

Народний рух авєстро-угорських Русинів... 15

Новий Завїт... 2.00

О підземних скарбах... 25

Оповідання... 10

Про нугро землі... 25

Покуса... 10

Про кінець сьвіта... 15

Псалтир... 1.00

Розмова Поляка з Русином... 10

Рєлігійні вірованя... 20

